

תכנית לימודים

בהיסטוריה

לכיתות ו-י"ב בחינוך הממלכתי הדרוזי

חברי הוועדה

פרופ' אייל זיסר- אוניברסיטת תל-אביב, יו"ר הועדה מ- 2010

ד"ר שכיב סאלח- אוניברסיטת בר-אילן, יו"ר הועדה עד 2010

נג'את סאלח- מפקחת תכניות למודים בחינוך הדרוזי והצ'רקסי- מרכזת הועדה

ד"ר ג'יהאן פרהוד- מפמ"ריתתחום דעת היסטוריה מ- 2013

ד"ר רג'א פרג'- מפמ"ר ההיסטוריה עד 2011

ד"ר זוהר שגב- אוניברסיטת חיפה

ד"ר מלכה כץ- מפקחת תכניות למודים באגף רוח וחברה

סוהיל פראג' - מורה ומדריך להיסטוריה

סיהאם שואח- מורה להיסטוריה

נאיף חליל- מורה להיסטוריה

לביב סאלח - מורה להיסטוריה

וג'יה ברכאת- מורה להיסטוריה

אמין אבו-חיה- נציג ציבור

ואאל מעדי- מורה להיסטוריה

תג'ריד הזימה- מורה להיסטוריה

לאחר אישור ועדת מקצוע נוספה יחידת לימוד תחת הכותרת "התפתחויות מדעיות, תרבותיות ואינטלקטואליות בתקופות שונות בתולדות אלמוחדין הדרוזים" 2020 באישור:

פרופסור זהר שגב - יו"ר הוועדה

ד"ר ג'יהאן פרחוד – מפמ"ר היסטוריה במגזר הדרוזי ורכזת הוועדה

ד"ר אמיר ח'ניפס - מנהל המרכז לחקר הדרוזים

ד"ר ג'בר אבו רוקן - מרצה באוניברסיטה

ד"ר נג'את סאלח - מרצה

ד"ר אפרת זילבר – מפמ"ר לימודי ארץ ישראל

אומימה חלבי - ממונה על תכניות לימודים במגזר הדרוזי

עולה ח'יר - מדריכת היסטוריה

אזהאר סוויד - מורה להיסטוריה

אבתיסאם קבלאן - מורה להיסטוריה

ואאל טאפש - מדריך להיסטוריה

לאנה עותמאן- מורה להיסטוריה

חיתאם גאנם - מורה להיסטוריה

סלמן מולה - מנהל בית ספר אחווה ירכא

שמותיהם של סופרים, היסטוריונים וחוקרים נוספו לפרק "התפתחויות מדעיות, תרבותיות ואינטלקטואליות בתקופות השונות של ההיסטוריה הדרוזית במדינת ישראל, מרץ 2025 באישור:

פרופסור זוהר שגב, יו"ר ועדת המקצוע

ד"ר גיהאן פרהוד, מפמ"ר היסטוריה בחינוך הדרוזי ורכזת הוועדה

גב' אומיימה חלבי, ממונה על תכניות הלימודים במגזר הדרוזי והצ'רקסי

המדריכה עולא חיר

המדריכה רועה נסראלדין

המורה לנא עות'מאן

המורה ח'תאם גאנם

מבוא¹

¹ הרציונל, מבנה התוכנית ואף חלקים מתכניה נלקחו בהתאמה מתוכניות הלימודים היסטוריה לכתות ט-י"ב בחמ"ד ומתוכנית הלימודים לחטיבת הביניים המ"מ.

הוראת ההיסטוריה מהווה יסוד לתרבות האנושית ונחשבת כניסיון להבין, עד כמה שאפשר את תולדות האנושות, דרכי התפתחותה והסיבות לתהליכים ולאירועים שונים. היא מסייעת ללומדים לטפח את יכולתם העיונית וחושפת אותם לרבגוניותה של האנושות, לקשרים ולזיקות בין הקבוצות השונות, ובאמצעותה מבינים שהכרת העבר והבנתו הם כלי חיוני להבנת ההווה ולהיערכות לקראת העתיד.

שפע אירועי העבר והמקורות העוסקים בהם אינו מאפשר התוודעות לכל ההיסטוריה, והעיון ההיסטורי הנו סלקטיבי מעצם מהותו וגבולותיו נקבעים הן על פי טיב המקורות ההיסטוריים ששרדו ואשר הגיעו לידינו והן על פי שיקולי הדעת השונים של החוקרים, שהם בחלקם שיקולים רעיוניים אובייקטיביים ובחלקם שיקולים סובייקטיביים. לאור זאת על הלומדים להיות ערים לגישות השונות לחקר העבר ולמגבלות של כל אחת מהן.

הצורך בפיתוח תכנית לימודים חדשה להוראת ההיסטוריה בחינוך הדרוזי, נבע מהתמורות שחלו בשנים האחרונות בחברה הישראלית הכללית והדרוזית כאחת, מחידושים בתחום החינוך והפדגוגיה כפי שבאו לידי ביטוי במדיניות הלמידה המשמעותית, מהתפתחות המחקר ההיסטורי ומצורך חיוני וחשוב לעיצובה של אישיותו וזהותו של הצעיר הדרוזי בעולם מודרני ומשתנה.

לימוד תולדות הדרוזים בא לספק מענה לניסיון להכיר ולהבין את עברה של העדה הדרוזית, תרבותה והתפתחותה במשך דורות, בעיקר באזור המזרח התיכון ובמדינת ישראל. העיסוק בתולדות הדרוזים מציין את הייחודי והשונה שבעדה זו, לצד המשותף בינה לבין העולם הערבי וכלל האנושות, דבר המאפשר לתלמיד להבין את מורשתו הדתית, התרבותית והעדתית ולרכוש כלים שיסייעו לו בגיבוש זהותו בתוך הקשר זה וכן לחזק את זיקתו לעדה ולמדינת ישראל.

הנחיותיה של ועדת המקצוע ומסמך הליבה של לימודי ההיסטוריה נכללו בין שיקולי הדעת של ועדת התוכנית, בתהליך בניית התוכנית ובגיבוש עקרונותיה, בהגדרת מטרותיה ובבחירת תכניה.

אוכלוסיית היעד

מסמך זה נועד לסייע למורים, לרכזי מקצוע, למדריכים, למנהלים ולמפקחים בתכנון הוראת ההיסטוריה בבתי ספר דרוזים. בנוסף לכך, התוכנית מיועדת למכשירי מורים, למעריכים חיצוניים ולמפתחי חומרי למידה.

מבנה התכנית

התכנית מאופיינת בלימודי רצף לכיתות ו-י"ב ומטרתיה ותכניה מובאים בטבלאות הערוכות לפי שכבות הגיל המפרטות את הנושא הנלמד; שעות הוראה מומלצות; מושגים ורעיונות מרכזיים; מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה שמזמן הנושא הנלמד. התכנית משלבת בין הגישה הכרונולוגית בהוראת ההיסטוריה בהקשר של תכני הלימוד לבין הגישה הספיראלית, בהקשר של מיומנויות חשיבה הנדרשות ללמידה משמעותית באותה שכבה.

מבנה התכנית לכיתות ו-ט

כיתה ו (2 שעות שבועיות): העת העתיקה.

כיתה ז (2 שעות שבועיות): ימי הביניים (הנצרות, האסלאם, התקופה הפאטמית וצמיחת דת הייחוד (אלתוהיד)).

כיתה ח (2 שעות שבועיות): ראשית העידן המודרני, המהפכות הצרפתית והתעשייתית, הדרוזים בתקופת האמארה המענית ובני שהאב.

כיתה ט (2 שעות שבועיות): תולדות המאה ה-20: (האימפריה העת'מאנית, תולדות המאה ה-20; מלחמת העולם הראשונה; המזרח התיכון בין שתי מלחמות העולם; מלחמת העולם השנייה והדרוזים במאה ה-20).

מבנה התוכנית לחטיבה העליונה (כתות י- י"ב) - יחידות החובה והבחירה

התכנית מיועדת לתלמידי כיתות י-י"ב ופריסתה לאורך 3 שנות לימוד, נעשתה מתוך התחשבות במבנה הלימודים במסגרות החינוך העל יסודי בחינוך הדרוזי, שרובן בנויות על שלוש שנות לימוד. בנוסף, התכנית מתבססת על ידע, הבנה ומיומנויות חשיבה שנרכשו על ידי התלמידים במעגל הראשון של לימודי ההיסטוריה בכתות ו-ט.

להלן פירוט התכנים בכל יחידה:

יחידה ראשונה, יחידת חובה (90 שעות) - עוסקת בשני נושאים:

- 1. פרקים בתולדות האסלאם:** תקופת אלג'אהליה, הופעת האסלאם תקופת הנביא ע', אישים בסביבת הנביא, התפשטות האסלאם, מלחמות האזרחים, כתות וזרמים באסלאם.
- 2. היסטוריה של הדרוזים עד תחילת המאה ה-20:** התקופה הפאטמית וצמיחת דת הייחוד (אלתוחיד); התנוכים; המענים; תמורות במעמד הפוליטי של הדרוזים עד מלחה"ע הראשונה.

יחידה שנייה, יחידת חובה (90 שעות): עוסקת במלחמת העולם הראשונה, המשבר הכלכלי העולמי, מלחמת העולם השנייה, האנטישמיות הנאצית נגד יהודים ויהדות, "השוואה", מיישוב למדינת ישראל, ומדינת ישראל עד 1995, הדרוזים בעת החדשה.

יחידה שלישית, יחידת בחירה (90 שעות) - התפתחויות מדעיות, תרבותיות ואינטלקטואליות בתקופות שונות בתולדות אלמוחדין הדרוזים.

יחידה רביעית, יחידת בחירה (90 שעות) - עוסקת בעקרונותיה של הנאורות והשינויים שחוללה, המהפכות האמריקאית והצרפתית, המיכון והתיעוש שהחל במאה ה-18, הרפורמות באימפריה העת'מאנית במאה ה-19. בתנועות האידיאולוגיות המודרניות, הליברליזם, המשטרים הטוטליטריים: נאציזם, קומוניזם ופשיזם ומשברי המודרנה ובהיסטוריה של תורכיה החדשה והיסטוריה של מצרים, עיראק ואיראן, ירדן, סין ויפן בעת החדשה.

יחידה חמישית, יחידת בחירה, עבודת חקר - מותנית באישור המפמ"ר, בהתאם לתכנית הלימודים.

העקרונות שבבסיס התכנית המקדמים למידה משמעותית

- **בחירת התכנים והנושאים וארגונם סביב סוגיות ורעיונות מרכזיים** – גישה זו מקדמת דרכי ה.ל.ה. מגוונות, המעודדות את התלמידים והמורים כאחד ליטול חלק פעיל בתהליך ההוראה והלמידה.
- **70% מתוך נושאי תכנית הלימודים – פרקי בסיס המיומנויות והידע** – יכללו בפרקי החובה לבחינות הבגרות. **30% הנוותרים** יילמדו בהרחבה והעמקה בתכנית בית ספרית אשר תבנה על ידי צוותי בתי הספר. הנושאים העומדים לבחירת צוותי בתי הספר מסומנים בירוק. **רלוונטיות:** הנושאים נבחרו מתוך ההיסטוריה הפוליטית, החברתית, הדתית והתרבותית של העדה הדרוזית, העולם הערבי, המזרחי והמערבי, העם היהודי ומדינת ישראל, תוך התמקדות בתהליכים והקשרים היסטוריים מרכזיים, זיקות וקשרי הגומלין ביניהם.
- **שילוב לימודי היסטוריה דרוזית עם היסטוריה כללית, ישראלית, וערבית** – ביחידות החובה שולבו נושאים שעניינם תופעות מרכזיות בהיסטוריה הכללית, הן כרקע להבנת ההיסטוריה הדרוזית והן מתוך הכרה בחשיבותן להבנת תולדות העמים בבלאד אלשאם (לבנון, סוריה וישראל).
- **התאמת הלמידה וההוראה לפדגוגיה הדיגיטלית של המאה ה-21**. טיפוח מיומנויות וכישורי חשיבה: התכנית מסייעת למורים להיות אוטונומיים, המפעילים שיקולים פדגוגיים ודידקטיים מושכלים בבחירת דרכי הוראה למידה והערכה, בהתאם ליעדיה ומטרותיה של התכנית החדשה ולשונות הקיימת בין התלמידים, תוך פיתוח מיומנויות וכישורי חשיבה שיפורטו בהמשך.
- **הצגת הנושאים מנקודות מבט שונות:** הדיון בנושאי הלימוד יתנהל מנקודות מבט שונות הנובעות מגישות והשקפות שונות של בני התקופה ושל היסטוריונים וחוקרים מערביים, מזרחיים, דרוזים, ישראלים ואחרים.
- **רצף והמשכיות, שילוב בין תמטי (נושאי) לכתובות:** בחירת נושאי הלימוד התמטיים נעשתה ככלל על פני הרצף הכרונולוגי, כדי להעמיק בקרב התלמידים את המודעות לקיום המשכיות והתפתחות בתולדות העדה הדרוזית, עם ישראל ותולדות האנושות לאורך הדורות.
- **הדגשת ההיבט הערכי:** בבחירת נושאי הלימוד ויעדיהם, הושם דגש על חשיפת הערכים שעמדו ביסודן של ההחלטות ההיסטוריות שנקטו יחידים, מנהיגים וחברות בתקופות השונות. בחירה זו נעשתה כדי לזמן ללומד מצבי למידה בהם הוא נושא ונותן על משמעותם של רעיונות ומושגים, מטפח את זהותו המוסרית ומציג דוגמאות מופת מן העבר הראויות לחיקוי בהווה.

מטרות תכנית הלימודים

התכנית מציגה את מטרותיה לפי שלושה היבטים: א. היבט של תחום הדעת (הדיסציפלינה). ב. היבט דרוזי ייחודי. ג. היבט של כישורים ומיומנויות.

1. מטרות בהיבט תחום הדעת

- ניתוח פרספקטיבות היסטוריות, תוך הכרה והצגה של השקפות העולם והאמונות שרווחו בקרב אנשים/חברות בתקופה היסטורית נדונה, ניתוח ופירוש פעילותיהם של בני תקופה זו וההיסטוריון החוקר.
- הבנת משמעותם של אירועים היסטוריים חשובים (תאריכים, אידיאולוגיות, מקומות, אישים, תופעות, זרמים ומגמות) כמכוננים בתולדות העמים.
- הבנה שההווה מושפע מאירועים ותהליכים שהתרחשו בעבר והוא עשוי להשפיע על עיצוב העתיד.
- ניתוח גורמים שהובילו לאירועים ולשינויים היסטוריים שהתרחשו בתקופה הנלמדת: מניעים, סיבות ותוצאות, מנהיגות, כלכלה, תרבות, דת, חברה, בנייה וסביבה.
- הבנת המושג "כרונולוגיה" (מוקדם ומאוחר, ישן וחדש, תאריכים לפני הספירה ואחרי, לוחות קלנדריים וכד') והמושג התמצאות במרחב (מפות היסטוריות, קרטוגרפיות), על מנת לזהות ולארגן רצף אירועים היסטוריים של התקופה הנלמדת, ולנתח את הקשר שבין האירועים לשינויים ולתהליכי המשך שהתרחשו בה, תוך שימוש במושגים מתחום ההיסטוריה.
- הבחנה בין ניתוח של אירועים ותהליכים והבנתם לבין שיפוטם מבחינה מוסרית.
- הארה והבהרה של תחומי-דעת נוספים אשר באו לידי ביטוי בתקופות היסטוריות שונות כמו תרבות, אומנות, ספרות, דת, פילוסופיה ומשפטים.

ב. מטרות בהיבט דרוזי ייחודי

- זיהוי הגורמים והנסיבות להתפתחות העדה הדרוזית והבנת השפעתם על התגבשותה כקבוצה דתית ייחודית.
- הבנת מרכזיותה של תקופת ההיווסדות של הדת הדרוזית, כתקופה משמעותית בתולדות הדרוזים.

- הכרת אישים, אירועים ותהליכים פוליטיים, מדיניים, כלכליים, תרבותיים, חברתיים וסביבתיים שעיצבו את תקופת ההיווסדות של הדת והקהילה הדרוזית.
- הבנת תרומתם והשפעתם של ערכי הדת והאמונה הדרוזית על תהליכים היסטוריים בתולדות הדרוזים.
- הבנת הגורמים להתיישבות ולגלי ההגירה של בני העדה בתקופות השונות ואת השינויים שחלו בעדה בעקבותיהם.
- הבנת פועלם של אישים דרוזיים מרכזיים כולל נשים, על תהליכים היסטוריים במזרח התיכון, ותרומתם להתפתחות העדה הדרוזית והאזור.
- הערכת מאבקם של הדרוזים נגד שלטון זר בסוריה ובלבנון והשפעתו על התפתחותן של שתי המדינות והשתלבותם בהן.
- ביסוס זהותו הדתית, הלאומית והאנושית של התלמיד הדרוזי, פיתוח זיכרון קולקטיבי ותודעה היסטורית אצלו וחיזוק נאמנותו ושייכותו לעדה ולמדינה.
- הבנת הקשר שנוצר במהלך השנים בין הדרוזים לבין העם היהודי במדינת ישראל והכרת אנשים שהטביעו את חותמם ותרמו ליצירת קשר זה.
- טיפוח המודעות לשותפות הדרוזית ותחושת האחראיות להמשך קיומה של העדה הדרוזית.
- הכרת מערכות יחסים ויחסי הגומלין בין קהילות דרוזיות במזרח התיכון ובתפוצות.
- טיפוח אדם דרוזי אוטונומי ואזרח פעיל, בעל תובנה פוליטית וחברתית מבוססת וביקורתית החי בחברה דמוקרטית.
- טיפוח סובלנות וכבוד כלפי עמדות, השקפות ומסורות של אנשים וחברות שונות, ללא הבדל בין דת, גזע, מין, מעמד וכד'.

ג. מטרות בהיבט של מיומנויות וכישורי חשיבה²

- **יישום** – יכולת להשתמש בידע נלמד במצבים חדשים.
- **השוואה** – הגדרת תבחינים להשוואה וזיהוי הדמיון והשוני על פי תבחינים.
- **מיון** – יצירת קטגוריות על בסיס תכונות משותפות של פריטים וקיבוצם לקבוצות קטגוריות על פי תכונותיהם.

²המטרות נגזרו מתוך המסמך "אסטרטגיות חשיבה מסדר גבוה" ומתוך המסמך "מידענות מתווה לפיתוח" ראו באתר האגף לתכניות לימודים.

חשיבה – http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Portal/Kishurim/Chashiva.htm

מידענות – http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/Portal/Kishurim/Meidaanut.htm

- **איתור ואיסוף** מידע ממקורות מידע מגוונים ורלוונטיים.
- **הבחנה בין מקורות ידע** ראשוניים לבין מקורות משניים ובחירה מושכלת של מקור הידע בהתחשב בסוג התוכן שהמקור מספק כמו: הבעת עמדה, תוכן עובדתי, תוכן רשמי ועוד.
- **קריאה ביקורתית של** טקסטים כתובים (מסמכים, יומני תיעוד, ספרות ועוד); טקסטים חזותיים (ממצאים ארכיאולוגיים, מפות, מטבעות, תמונות, דיאגרמות, גרפים, סרטים); מקורות שמע (אודיו) ומקורות אחרים רלוונטיים לנושא.
- **ניתוח הטקסט בהקשר שלו** – זיהוי רכיבים וקשרים: הבחנה בין עיקר לטפל, זיהוי הרעיונות המרכזיים שבטקסט, הבחנה בין עמדה לבין עובדה, בין טענה להשערה; הבחנה בין סיבות לבין תוצאות ומסקנות; זיהוי נקודת המבט או השקפת העולם של הכותב; זיהוי הטיעונים בטקסט וניתוחם בהתייחס לטענות המרכזיות שבו; גילוי הנחות סמויות בין שורות הטקסט.
- **הסקת מסקנות** מבוססות ומנומקות.
- **מיזוג מידע** – חיבור בין רעיונות מרכזיים ופרטי מידע חשובים ממקורות מידע שונים על מנת ליצור ידע חדש וייצוג מידע או ידע בדרכים מגוונות.
- **טיעון** – ניסוח טענה והצדקתה תוך שימוש בממצאים, בראיות ובהסברים.
- **הצדקת הידע והערכתו** – שיפוט איכות הידע מבחינת הרלוונטיות והאמינות שלו, תוך מתן פרשנות אישית; חשיבה ביקורתית על תהליכים היסטוריים תוך התמודדות עם הצדקות או אי-הצדקות מוסריות.
- **שאלת שאלות** – ניסוח שאלות העוסקות בתופעות, בסוגיות או בדילמות שנדרש להן המשך בירור או חקר.
- **עבודה בצוות** והשתתפות פעילה בדיון; שמירה על כללי שיח תרבותיים; קבלת החלטות בצוות; קבלת משוב וביקורת ויכולת יישומה; מתן משוב וביקורת בונים מנומקים ומבוססים; הערכת עבודת הצוות ותרומתו הייחודית של כל אחד מחבריו לתוצאות העבודה.

דרכי הוראה-למידה

יישום תכנית הלימודים כהלכה מותנה במידה משמעותית בדרכי ההוראה ובהערכה. דרכי ההוראה נגזרות הן ממבנה הדעת, הן משיטות החקר המקובלות במחקר האקדמי והן מהצורך לנקוט אסטרטגיות מגוונות ההולמות את המטרות השונות של התכנית ואת השונות של התלמידים. על כן מומלץ לנקוט בשיטות הוראה רבות ומגוונות, ועל המורים להתאים את דרכי ההוראה והלמידה הן לרמת התלמידים (גיל, כישורים, יכולות אינטלקטואליות) והן לנושאים הנלמדים. זאת, מתוך הבנה כי לנושאים שונים ולתלמידים שונים מתאימות דרכי הוראה שונות. לשם טיפוח כושר הערכה, שיפוט ודיון בשאלות ערכיות, מתאימה המסגרת הקבוצתית או הכיתתית יותר משיטת הלימוד האינדיבידואלית. תפקיד המורים בתהליך ההוראה-למידה להנחות את תלמידיהם ולא להיות להם למקור ידע.

להלן יובאו כמה המלצות לאסטרטגיות הוראה, למידה והערכה הנובעות מהגישה הקונסטרוקטיביסטית.

למידה פעילה

תפקידו של החינוך לעזור לתלמידים לממש את הפוטנציאל הטמון בהם ולטפח לומד עצמאי, פעיל ומעורב בתהליכי הלמידה. דבר הבא לידי מימוש על ידי זימון מצבי למידה משמעותית בתוך הכיתות, כזו המחייבת שינוי בדרכי ה.ל.ה והמאפשרת לתלמיד לבחור, להרחיב ולהעמיק בתכנים הקרובים לעולמו ולתחום התעניינותו. בין אם לימוד בשיטת החקר והגילוי, בין אם במשחק תפקידים, משחק הדמיה, בעריכת משפט היסטורי וכן בדיון בכיתה.

למידה בדרך החקר

הנחת היסוד של הלמידה בדרך החקר באה לידי ביטוי בהשתתפות פעילה של התלמיד, בשאילת שאלות וחיפוש דרכים תקפות לענות עליהן, תוך הפעלת חשיבה יצירתית, ביקורתית ורפלקטיבית אודות נושאי הלימוד; התמודדות עם בעיות מורכבות הכרוכות בבחירה ובקבלת החלטות באשר לבחירת נושאים, מקורות מידע; איתור ואיסוף מידע ממקורות שונים; עיבוד וארגון הידע החדש והצגתו בצורה בהירה ומובנת. למידה בדרך החקר תשולב בהיקפים שונים במהלך לימוד הנושאים השונים המוצעים בתכנית (ראו הצעות להלן בפירוט התכנים בכיתות השונות).

דיון בכיתה

השתתפותו ומעורבותו של התלמיד בשיח הלימודי המתנהל בכיתה והכולל בין היתר דיונים במליאה, בימות דיון, שיח סוקראטי וכדומה, מביאה אותו להפעיל מיומנויות חשיבה ברמות שונות כמו שאילת שאלות, הבאת ראיות ודוגמאות מנומקות, ניסוח טיעונים, הערכת רעיונות אישיים ושל עמיתים, זאת לצדן של מיומנויות תקשורת בין אישיות הכוללות בין השאר הקשבה, ניהול משא ומתן, גילוי סבלנות וסובלנות לדברי אחרים.

משחקי הדמיה

משחקי הדמיה יכולים לבוא לידי ביטוי ב"משחקי תפקידים" ובעריכת "משפט היסטורי", שבהם התלמיד נדרש לפתח מעורבות אישית וחשיבה מדמה כדי לחדור לרוח התקופה ההיסטורית, להיכנס לעורן של דמויות ובעלי תפקידים שאותם עליו לגלם או לייצג. דבר המסייע לו להכיר ולהבין את רוח התקופה, מחלוקות ואירועים מכוננים ודמויות מרכזיות שפעלו בה.

למידה חוץ כיתתית

סיורים באתרים ובמוזיאונים היסטוריים מוסיפים ללמידה ממד ייחודי שאי אפשר להעבירו באמצעים אחרים. היציאה מהכיתה למקום ההתרחשות תורמת לחוויה רגשית ומביאה להכרת האירועים וההתרחשויות, והמפגש הבלתי אמצעי עם חפצים ומוצגים במוזיאון או בכל אתר אחר, המציגים את התרבות החומרית וממחישים את חיי היום יום של התקופה, חושפים את התלמידים לרוח התקופה, להיבטים גיאוגרפים וסביבתיים ותורמת להבנה עמוקה יותר של הנושא הנלמד.

צפייה בסרטים

הסרטים הם מקורות היסטוריים שניתן להפיק מהם מידע מנקודות מבט שונות: פוליטית חברתית אידיאולוגית ותרבותית, שחשיפתם תורמת להבנה טובה יותר של המציאות ההיסטורית הנלמדת. בנוסף, צפייה מודרכת בסרט מזמנת קיומו של דיון ושיח לימודי לשם התייחסות וניתוח למידע המוצגים על גבי המרקע ולמסרים המובעים בו. תכנית הלימודים מציעה לשלב בתהליך ההוראה למידה סרטים תיעודיים, יומני חדשות וסרטים עלילתיים במיוחד במהלך לימוד תולדות המאה ה-20 והמאה ה-21.

הערכה

בנושא הערכת הישגים, קיימות שתי גישות מרכזיות השונות זו מזו:

א. **הגישה האיכותית**, שעל פיה נתפסת ההערכה כ"הערכה לשם למידה (הל"ל)" המוכרת גם בכינוי "הערכה מעצבת".

ב. **הגישה הכמותית**, שעל פיה נתפסת ההערכה כ"הערכה של הלמידה (הש"ל)" המוכרת גם בכינוי "הערכה מסכמת".

לפי הגישה האיכותית בהערכה (הל"ל), ההערכה אינה אירוע חד-פעמי המתרחש בנקודת זמן נתונה וידועה מראש אלא חלק בלתי נפרד מתהליך הלמידה וההוראה (הל"ה: הוראה-למידה-הערכה). מטרתה היא שהלומדים והמורים יתכננו את עשייתם בעת התרחשותה, יבחנו באיזו מידה הושגו היעדים, יאתרו נקודות חוזק, קשיים וכשלים.

הכלים המרכזיים להערכה שניתן לעשות בהם שימוש מושכל במהלך הלמידה וההוראה הם:

- 1. תלקיט (פורטפוליו)-** הנחשב לאמצעי לביטוי עצמי וייחודי ומהווה אוסף של תוצרי התלמיד, על מנת להביאם כראיות למהלכי הלמידה של הלומד ולביצועי ההבנה שלו לגבי החומר שנלמד ומשקף את התקדמותו והישגיו. חשוב לציין שבניית התלקיט תיעשה על ידי התלמיד עצמו לאחר שיקבע וינסח עם המורה קריטריונים לבחירה וליפוט החומר שייכלל בתוכו כמו: פריטים כתובים, מוקלטים או חזותיים (תוצרי מטלות ביצוע וחקר נבחרות, מבחנים, דו"ח, דגם, מצגת, משוב אישי והערכות עמיתים).
- 2. מבחן-** המבחן ככלי הערכה הוא חלק בלתי נפרד מתהליך ההוראה-למידה המחייב הלימה בין מטרות ההוראה, דרכי הביצוע ודרכי הערכה והוא עשוי לשמש את המורים באופנים שונים ולמגוון יעדים (משוב על תהליך למידה שהתרחש בכיתה, מעקב מתמיד אחר הלמידה של התלמיד, סיכום תהליך ההוראה-למידה ועוד). לפיכך אין להסתפק במבחן המכיל שאלות שמתבססות על זיכרון ושינון בלבד, אלא שאלות ברמות חשיבה גבוהה כמו הערכה, שיפוט, יישום, מיון מידע לצד שאלות הבודקות מיומנויות של ידע והבנה ברמה נמוכה, או שאלות המשלבות רמות חשיבה שונות.

בעמודים הבאים מובא מפרט התכנים, הרעיונות המרכזיים, הדמויות ומיומנויות החשיבה שהתכן מזמן, בהתייחס לכל אחת מדרגות הכיתה

מפרט התכנים והמיומנויות לכיתות ו-ט

התכנית מתמקדת בנושאים נבחרים משלוש התקופות: העת העתיקה, ימי הביניים והעת החדשה ומציגה את הנושאים, המטרות בתחום התוכן, מיומנויות החשיבה שמזמן הנושא הנלמד, הרעיונות המרכזיים ומוקדי הלמידה לכל שכבת גיל בנפרד.

כיתה ו (2 שעות שבועיות): העת העתיקה

כיתה ז (2 שעות שבועיות): ימי הביניים

כיתה ח (2 שעות שבועיות): העת החדשה- יצירת חברה חדשה והתפתחות המדינה המודרנית

כיתה ט (2 שעות שבועיות): תולדות המאה העשרים

מפרט התכנים והמיומנויות לכיתה ו (60 שעות)

העת העתיקה- העמים השמיים, היוונים והתרבות ההלניסטית, האימפריה הרומית, דרוזים(הידענים): יתרו, שלמה המלך, אליהו הנביא, סוקרטס, אפלטון, אריסטו.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
העמים השמיים 15 שעות	תרומתם של העמים השמיים לאנושות בראשית ימיהם התבססות ישראל בכנען . תפקידם של דוד ושלומו בביסוסה של ממלכה חזקה ומלוכדת	- הבנת המניעים והסיבות לנדודים של העמים השמיים ותיאור הקשיים שהתמודדו אתם במעברם למקומות החדשים. - הערכת פעולתו של המלך שלמה לביסוס ולהעצמת מלכות דוד (בניית המקדש, חלוקת הארץ למחוזות והעמיד בראשן נציב, קשרים עם עמי הסביבה). - דיון בתרומתם של שלושת היסודות שהעמידו את התשתית למלכות דוד: קביעת ירושלים כבירה, הקמת הצבא והכנעת האויבים מסביב.	שימוש במפות היסטוריות ממצאים ארכיאולוגיים ברשת

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
היוונים והתרבות ההלניסטית 15 שעות	ייחודה של הדמוקרטיה האתונאית. ספרטה כמדינת צבא: יוון, תנאים גיאוגרפיים ואמונה באלים. התרבות היוונית ותרומתה לאנושות: הקמת האימפריה היוונית בימי אלכסנדר מוקדון. שילוב בני הפרובינציות בצבא ובשלטון. ההלניזם והמיזוג בין מזרח ולמערב.	- הבנה כיצד השפיע פיצולה הגיאוגרפי של יוון לאיים רבים על ריכוז התושבים בערי מדינה קטנות-הפולס. - ניתוח מאפייני השלטון הדמוקרטי. - הבנת הגורמים שתרמו להתפשטות התרבות היוונית מזרחה.	שימוש בתמונות של הפנתאון ופסלים יווניים. ביקור בבית שאן או בית ג'וברין
האימפריה הרומית בשיאה- 20 שעות	מאפייני השלטון הרומי בתקופת השיא של האימפריה (טיפוח כוחו וייחודו של הצבא הרומי). התפשטות התרבות הרומאית לפרובינציות והקמת הערים הרומאיות. - מינוי הנציבים. השלטון הרומי והבנייה הרומית בארץ ישראל.	- הבנה של אירועים היסטוריים חשובים בתקופה הרומית: נסיבות ההתרחשות ופרטיה, זמן ומקום האירוע, דמויות מרכזיות. - זיהוי והבנת הדרכים בהן שלטה רומא על העמים הכבושים ברחבי האימפריה ומנעה את מרידתם.	שימוש בממצאים ארכיאולוגיים ביקור בתעלות המים בציפורי או בקיסריה.
הדרוזים: תחילתה של דת חדשה. 10 שעות	תרומת הידענים לצמיחת הדת הדרוזית: הרמס, אח'נאתון, יתרו, שלמה המלך, אליהו הנביא, הגנוסטים.	- הבנת תרומתם של הידוענים בבניית התשתית לדת הדרוזית כדת חדשה ובקביעת עקרונותיה.	חקר תחילת השימוש בדגל ויעודו כסמל.

מפרט התכנים והמיומנויות לכיתה ז (60 שעות)

האימפריה הביזנטית, ימי הביניים (הדתות המונותיאסטיות), אל ג'אהליה, עליית האסלאם, הפאטמים וצמיחת דת הייחוד

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
האימפריה הביזנטית 3 שעות	עליית ביזנטיון ושליטתה באגן המזרחי של הים התיכון.	- הבנת הגורמים לעליית האימפריה הביזנטית.	קטעי מקורות מהברית החדשה.
ימי הביניים 456-1600 מרכזיות הדתות המונותיאסטיות בעולם בתקופת ימי הביניים: נצרות, אסלאם ויהדות 12 שעות	דרכי עיצוב כוחה של הנצרות והתפשטותה באימפריה הרומית: חובת הניצור, המיסיון, המנזרים כמרכזי חינוך ותרבות, ישו ובוטרוס. מרכזיותה של הדת הנוצרית בעיצוב התרבות במערב וביטוייה השונים בתחומים שונים כגון: פילוסופיה, אומנות וייסוד האוניברסיטאות. מעמדם של היהודים בתקופת האסלאם והנצרות בספרד תור הזהב	- זיהוי הסיבות והגורמים לחיזוק מעמדה של הנצרות והתפשטותה בימי הביניים. - תיאור המבנה החברתי שהתקיים בעת העתיקה ובימי הביניים. - הבנת מעמדם ומקומם של היהודים תחת השלטונות: האסלאמי והנוצרי. - דיון במשמעותו של המושג "תור הזהב" ובהישגיהם התרבותיים, הכלכליים והחברתיים של יהודי ספרד בתקופה זו. - הבנת המושג אינקוויזיציה והסיבות שהביאו לגירושם של יהודי ספרד על ידי הנוצרים.	בפרק זה, יוצגו הנושאים בראייה כוללת, מהכלל אל הפרט והתייחסות נרחבת תוצג בפרקים הבאים

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	האינקוויזיציה וגירוש היהודים מספרד.		
"אלג'אהלייה" טרומ האסלאם 6 שעות	"מאפייני תקופת אלג'אהלייה": נוודות, התיישבות, המבנה השבטי, מרכזיותה של העיר "מכה".	- קריאת מפה והכרת המרכזים בהם התיישבו הערבים ונלחמו למענם בתקופה זו. - זיהוי מאפייניו של המבנה השבטי בימי אלג'אהליה והשוואתו למבנה החמולתי של ימינו. - דיון ביסודות שהעמידו את התשתית לעליית האסלאם.	ביקור במוזיאון הבדואי בערב אלשבלי.
האסלאם 8 שעות	שלבבים בעליית האסלאם (ג'האד- דאר אלאסלאם, דאר אלהרב, דאר אלצולח, הודנה). קרבות הצלבנים: התמודדות האימפריה המוסלמית מול הנצרות: (צלחה אלדין והניצחון על הצלבנים).	- זיהוי התנאים שתמכו בעליית האסלאם והבנתם. - הכרת השלבבים המרכזיים בהתפשטותו הדתית והתרבותית של האסלאם. - הבנת היחסים שנוצרו בין המוסלמים לנוצרים וליהודים בארצות בהן התפשטה הדת החדשה. - הכרת ייצוגי תרבות אסלאמית והבנת ייחודם.	ביקור במסגד אלאקצה בירושלים או במסגד אלג'זאר בעכו
הח'ליפות בתקופת הראשידון 5 שעות	תרומתה של תקופת הח'ליפות הראשידון להתבססות האסלאם בניית האומה המוסלמית וצמיחת זרמים וכתות באסלאם	- הבנת חשיבותה של תקופת הראשידון בביסוס האסלאם בתקופה שלאחר מותו של הנביא מוחמד ע'. - זיהוי המניעים להתפצלות המוסלמים לזרמים ולכיתות לאחר מותו של הנביא ע'.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
תקופת בית אומיה: 8 שעות	אירועים מרכזיים בתקופת הח'ליפות מבית אומיה: התפצלות השיעה. הישגים תרבותיים. מעמד של המיעוטים והמוואלי בתקופת ח'ליפות בית אומיה.	- בחינת תרומתם של הח'ליפות מבית אומיה לחיזוק מעמדם של המוסלמים במדינות בהן שלטו. - הערכת תקופת הח'ליפות מבית אומיה בספרד והשינויים שנגרמו במדינה כתוצאה משלטון זה. - הבנת הגורמים שהביאו להתפצלותם של השיעים ונפילת בית אומיה - בחינת מעמדם של המיעוטים והמוואלי בתקופת ח'ליפות בית אומיה.	ביקור בבקעת גינוסר
הח'ליפות העבאסית ותרבות האסלאם 8 שעות	פועלן של דמויות מרכזיות בתקופת הח'ליפות העבאסית: (הארון אלרשיד, אלאמין, אלמאמון ואלמועתצם באללה) תרומתה של תקופת תור הזהב של התרבות המוסלמית לקידום התרבות האיסלאמית פיתוח השפה הערבית, הספרות והשירה, האומנות, המדע והפילוסופיה.	- זיהוי אירועים היסטוריים שהתרחשו בתקופת הח'ליפים לבית עבאס אשר הביאו לשגשוג תרבותי. - השוואה בין תקופתו של הארון אל רשיד לתקופת ח'ליפות בית אומיה לגבי: התרומה של כל אחת לביסוס השלטון האסלאמי וחיזוקו; מבנה חיי החברה והתרבות; הסיבות לשקיעת הח'ליפות העבאסית.	
התקופה הפאטמית 6 שעות	צמיחת דת הייחוד (אלתוהיד) והתהוותה-דמויות מובילות בקרב הדרוזים	- זיהוי הגורמים והנסיבות להתפתחות העדה הדרוזית והבנת השפעתם על התגבשותה כקבוצה דתית ייחודית.	- שימוש במקורות מהמורשת הדרוזית. ביקור כחמשת

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	בתקופה הפאטמית: עבידאללה, אלמעז, אלעזיז ואלחאכם). הישגי התרבות בתקופה הפאטמית.	- הבנת תרומתו של אלמעז לפיתוח התרבות והקדמה במצרים.	הקברים הקדושים לדרוזים בצפון הארץ.
הדרוזים בתקופה התנוכית 4 שעות	התבססות שלטון הדרוזים בלבנון בתקופת התנוכים.	- הבנת הגורמים להתיישבות התנוכים בהר לבנון והדרכים בהן שמרו על ישותם בצל מאבקי הכוחות (ממלוכים וצלבנים) שהיו באזור בתקופה ההיא.	

מפרט התכנים והמיומנויות לכיתה ח (60 שעות)

ראשית העידן המודרני, המהפכות הצרפתית והתעשייתית, אביב העמים, הדרוזים בתקופת בני מען ובני שהאב

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
גילויים והמצאות הרנסנס 12 שעות	השינויים בחיי האירופאים בעקבות הגילויים הגיאוגרפיים וההמצאות. תפיסת האדם ומקומו בעולם וביטוייה באמנות ובאדריכלות. המצאות הדפוס. כלי השיט: גילוי יבשות, הגדלת אפשרויות המסחר והשתלטות אירופה על היבשות החדשות.	- הבנת השינויים המרכזיים שחוללו הגילויים וההמצאות בחיי האירופאים כגון כלי שיט והמצאת הדפוס. - דיון בהשפעתם של הגילויים וההמצאות ותרומתם לחיי האנושות כמו הרחבת ידיעותיו ואפקיו של האדם על ידי המפגש בין התרבויות השונות וכד'.	אוגדן תמונות של ההמצאות. מומלץ ללמד פרק זה בשיטת החקר ולקשור את הנושא לחידושים בתחום הטכנולוגיה בימינו והשפעתם על חיי הפרט מבחינה מדעית, חברתית וכלכלית
ראשיתה של המדינה המודרנית: מדינה, חברה ותרבות במאות ה-18 וה-19 6 שעות	התפתחויות פוליטיות וחברתיות שחוללו שינויים בדפוסי חיים ובתפיסות עולם, החל מהמאה ה-18. ריכוזיות השלטון: - הקמת מערכת מיסוי מרכזית, משטרה וצבא. - יצירת חוקה ומערכות חוק ומשפט - יצירת תרבות ושפה רשמית למדינה. - יצירת סמלי מדינה: המנון, דגל.	- ניתוח התופעות המרכזיות שהביאו להיווצרות העולם המודרני ואשר היוו בסיס לשינויים חברתיים, תרבותיים, פוליטיים ומדיניים. - דיון במושגים: קדמה, ריכוזיות השלטון, סמלים, מערכות חוק, אמנה ותקנה. - הצגות טיעונים והנמקתם לגבי השאלה: מדוע צריך במדינה מתוקנת דגל, מערכת חוקים נכד'?	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
מודרנה ונאורות - תפיסה חדשה של אדם וחברה באירופה 6 שעות	התבססות עקרונות הנאורות: ההכרה בערך האדם כיצור אוטונומי השולט בחייו ואחראי לגורלו ולגורל החברה. - ההכרה בכבוד האדם ובזכויותיו הטבעיות הבאות לביטוי ב: חירות, זכויות האיש, קריאה לסובלנות ולזכויות פוליטיות.	- דיון בנושא מתן זכות בחירה לקבוצות כמו נשים, מיעוטים ופועלים. - דיון במושגים: חירות, זכויות, סובלנות כערכים מרכזיים בחיי הפרט. - ניתוח סימני המודרנה בימינו, תופעותיה והשלכותיה על חיי הפרט, חיוביות ושליליות כאחת.	שימוש ברשת האינטרנט
המהפכה הצרפתית ונפוליאון בונפרטה 10 שעות	שקיעת "המשטר הישן" ויצירת משטר חדש הבנוי על רעיונות המודרנה. סיסמת המהפכה "חירות, שוויון ואחווה". עליית נפוליאון בונפארטה: מלחמותיו וכיבוש אירופה = התבוסה ברוסיה ושקיעת שלטונו של נפוליאון. במזרח התיכון.	- הערכת תרומתם של האירועים המרכזיים של המהפכה וכיצד תרם כל אחד מהם לקיצו של "המשטר הישן" וליצירת משטר חדש. - בחינת תהליך של עליית נפוליאון לשלטון והמעבר משלטון העם לשלטון יחיד. - הבנת הסיבות שעמדו מאחורי תבוסתו של נפוליאון לטובת הרוסים. - דיון במשמעותם של המושגים: שוויון, חופש ודמוקרטיה	מומלץ שכל הפרקים בנושא המהפכות ילמדו בדרך החקר

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
המהפכה התעשייתית 1770-1914 10 שעות	אבני דרך במהפכה התעשייתית באנגליה: תהליך גידור האדמות, קיטור כמקור אנרגיה, שינוי בדרכי הייצור - מייצור ביתי ליצור תעשייתי. תהליכי עיור - ההגירה מהכפר אל העיר. הגברת הניידות ברחבי העולם וקיצור המרחקים. יצירת מעמדות חדשים כמו פרולטריון - פועלי תעשייה, קפיטליסטים בעלי ההון.	- הבנת ההשפעות החיוביות וההשפעות השליליות של המהפכה התעשייתית על היחיד והחברה. - תיאור תהליכי הקדמה בעולם בעקבות המהפכה התעשייתית והצגת דוגמאות לכך. - דיון במושג קפיטליזם והשפעתו על האנושות	ביקור במפעל
אביב העמים 6 שעות	תוצריהן של המהפכות ויצירת מציאות חדשה באירופה: ועידת וינה. ריאקציה ומהפכות. סוגי משטרים. המלוכה החוקתית. המלוכה האבסולוטית.	- הבנת השפעתם של רעיונות המהפכה על תפיסת אנשי תנועת ההשכלה לגבי יכולתו של האדם ליצור עולם צודק ומאושר יותר. - דיון בסיבות ההתנגדות של חוגים דתיים דרוזים ואחרים לניצני התפתחות והשכלה בחברה. - זיהוי מאפייניה של המלוכה החוקתית והצגת ראיות מבוססות מתוך מקורות שונים. - הכרת הגורמים שהביאו להגבלת כוחו של המלך באנגליה.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
הדרוזים בימי המענים 1516-1697 6 שעות	מאפייני התקופה המענית. פח'ר אלדין אל מעני הראשון 1516-1544 פח'ר אלדין אלמעני השני 1590-1635	- זיהוי מאפייניה של התקופה שקדמה לשלטונם של המענים והבנת השלכותיה על מעמדם, ויחסיהם עם גורמים בעלי כוח בסביבה בה הם חיו, העלאת שאלות האם יחס זה נבע מאמונותיה ועקרונותיה של הדת הדרוזית (התמודדות עם רדיפות).	קטעי מקורות מספר עמדת אל עארפין.
הדרוזים בימי השהאבים 1697-1842 4 שעות	העברת השלטון לבני שיהאב. עליית כוחם של המארונים.	- דיון במוצאם של השהאבים ועלייתם לשלטון בלבנון. - הערכת ההשלכות של קרב עין דארה על מעמדם של הדרוזים בלבנון (פוליטיות, חברתיות ודמוגרפיות).	קטעי מקורות ראשוניים

מפרט התכנים והמיומנויות לכיתות ט (60 שעות)

האימפריה העותומאנית, תולדות המאה ה-20 (מלחמת העולם הראשונה, המזרח התיכון בין שתי מלחמות העולם ומלחמת העולם השנייה), הדרוזים מ-1861 עד סוף המאה ה-20.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
האימפריה העת'מאנית 10 שעות	בניית האימפריה העת'מאנית והתפשטותה. השלטון העת'מאני בשיאו. שקיעת האימפריה העת'מאנית. העולם הערבי תחת השלטון העותומאני והמרידות בו. פרקים מתוך ההיסטוריה הדרוזית תחת השלטון העת'מאני בלבנון.	- הכרת תהליכים מרכזיים בבנייתה של האימפריה העת'מאנית ואשר הביאו להתחזקותה והתפשטותה. - דיון במאפייני שלטונם של העת'מאניים ויחסם לעמים שחיו תחת שלטונם: מדינית, פוליטית, כלכלית, תרבותית, חברתית ועוד. - הכרת תנאי החיים המדיניים, הפוליטיים, החברתיים והכלכליים של הדרוזים בלבנון בתקופת השלטון העת'מאני	ביקור בעכו כעיר נמל ובירת סנג'ק. ביקור בצפת העת'מאנית
מלחמת העולם הראשונה 6 שעות	גורמי המלחמה: משבר המדינות הרב-לאומיות האימפריאליזם - העימות בין האוכלוסיות שארצן כבושות לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופאיות. המרד הערבי (1916). הצהרת בלפור: תוכנה, הקשיים הנובעים מנוסח שלה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה וההסכמים בנושא המזרח התיכון. חבר הלאומים ועקרון זכות ההגדרה העצמית.	- בחינת האירועים שהתרחשו לפני פרוץ המלחמה: פוליטיים, כלכליים או טכנולוגיים. - ניתוח סיבותיה ותוצאותיה של המלחמה, תהליכי המשך, שינויים והתפתחויות במדינות העולם בעקבותיה. - דיון בהסכמים והצהרות שנחתמו לאחר המלחמה והשפעתם על התווית מציאות פוליטית ומדינית חדשה במזרח התיכון.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
בין שתי מלחמות העולם באירופה ובמזרח התיכון 8 שעות	מלחמת העולם הראשונה והשלכותיה על המזרח התיכון. אירועים מרכזיים שהתרחשו בשנים 1900-1945	- דיון בתוצאותיה של מלחמת העולם והשפעתה על מדינות אירופה והמזרח התיכון. - הכרת האירועים המרכזיים שהתרחשו בין שתי המלחמות והטביעו את חותמם על האנושות.	תמונות סרטונים וממצאים ברשת האינטרנט
מלחמת העולם השנייה והשואה 10 שעות	מהלכים עיקריים, סיבות, שלבים ותוצאות. האו"ם עצמאות מדינות המזרח התיכון.	- בחינה וניתוח סוגיות שעמדו בפני קהילות שונות בשל התפתחויות פוליטיות, כלכליות או טכנולוגיות לפני פרוץ המלחמה. - ניתוח התוצאות של המלחמה והשפעתן על מדינות העולם. - דיון במושג השואה ובדרכים שנקטו הנאצים להשמדת העם היהודי בגרמניה ומדינות אחרות באירופה והבעת עמדה בנדון. - דיון בדילמות ובקשיים שעייסם התמודדו היהודים בזמן השואה.	סרטונים ביקור בארכיון ההגנה בת"א והציוני בירושלים.
מדינות ערב וישראל 12 שעות	התנועה הציונית. מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל: הסכסוך בין מדינות ערב לישראל. הסכמי השלום עם מצרים וירדן.	- הסיבות שעמדו מאחורי הקמתה של תנועה הציונית - ניתוח הסיבות לסכסוך בין מדינת ישראל למדינות ערב. - דיון ביוזמות וההסכמים לפתרון מדיני של הסכסוך הערבי יהודי.	ביקור בארכיב צה"ל בגבעתיים. ביקור ביד לבנים בדאלית אלכרמל.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	הסכסוך הפלסטיני-ישראלי.		
הדרוזים במאה ה-20 8 שעות	הדרוזים במלחמת האזרחים בלבנון עד 1861. הדרוזים בלבנון העצמאית ובצל המנדט הצרפתי בלבנון. הר חוראן - הר הדרוזים. לאחר התיישבותם של הדרוזים בו בעקבות הגירתם מלבנון	- הבנת תפקידם של הדרוזים באירועים ותהליכים היסטוריים שהתרחשו בכל אחת מהמדינות סוריה ולבנון בצל המנדטים הבריטי והצרפתי. - השוואה בין תהליכים היסטוריים מרכזיים, מנהיגים ודמויות פוליטיות ודתיות שהטביעו את חותמם בחיי הדרוזים בתקופת המנדטים ואחריה.	שימוש ברשת לדליית מידע מעמותות וארגונים דרוזים מעבר לים ובמדינות ערב.
הדרוזים בישראל לפני קום המדינה 6 שעות	הדרוזים במדינת ישראל ויחסם עם העמים שחיו בה בתקופת המנדט הבריטי ולקראת הקמתה.	- הבנת הקשר בין הדרוזים ליהודים ולשאר העדות שחיו במדינה לפני מלחמת העצמאות.	ראיונות עם אישים מומחים

התכנית ליחידות החובה והבחירה

מפרט התכנים ליחידת החובה ראשונה

1. פרקים בתולדות האסלאם

אלג'הליה, הופעת האסאלם, אישים בסביבתו של הנביא מוחמד ע', התפשטות האסלאם, מלחמות האזרחים באסלאם, כתות וזרמים רעיוניים באסלאם.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. התקופה הקדם איסלאמית- אלג'אהליה 2 שעות	הנוודות והמבנה השבטי בתקופת "אלג'אהליה"	- הכרת המרכזים בהם התיישבו הערבים ונלחמו למענם בתקופה זו. - דיון ביסודות שהעמידו את התשתית לעליית האסלאם.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
2. ראשית האיסלאם: חיי ופעילותו של הנביא מוחמד ע' 7 שעות	מרכזיותה של העיר מכה: עקרונות הדת המוסלמית, ההתנגדות לשליחותו של הנביא מוחמד ע' (אלדעה אלבעת'ה, אלסריה ואלעלניה), - המעבר של הנביא מחמד ע' לאלמדינה: ההגירה לית'רב, עהד אלאוממה (חוזה האומה), המלחמות (בדר, אוחד, אלח'נדק, אלחודיביה ומכה).	- הבנת השלבים שקדמו לעלייתו של האסלאם, ניתוח רעיונות ושלבים מרכזיים, הגורמים שסייעו לנביא ע' בשליחותו ואלה שערכו אותה. - ניתוח הגורמים שעמדו מאחורי הגירתו של הנביא מוחמד ע' להגר ממכה לאלמדינה "ית'רב". - ניתוח מקורות מגוונים, השוואה והסקת מסקנות לגבי ייחודה של הדת החדשה (האסלאם) הקבוצות של עובדי האלילים שחיו בחצי אי ערב..	ביקור במסגד אלאקצא בירושלים או במסגד אלג'זאר בעכו.
3. אישים בסביבת הנביא מוחמד ע' 3 שעות	דמויות מרכזיות בתקופת עליית האיסלאם: צחאבת אלרסול: אבו בכר, עומר בן אלח'טאב, עותמאן אבן עפאן, עלי בן אבי טאלב, סלמאן אלפארסי, ח'אלד בן אלוליד, עמרו בן אלעאץ, אלמוקדאד בן אלסוד, אבו ד'ר אלע'פארי, עמאר בן יאסר, אלנג'אשי, בלאל בן רבאח.	- דיון במושג אלצחאבה והבנת תפקידם של האנשים שהיו בקרבתו של הנביא ע' לגבי ביסוס הדת החדשה. - הבלטת חשיבותם של אלצחאבה בעיצוב וביסוס דת האסלאם	
4. התפשטות האסלאם 8 שעות	הפצת האסלאם בתקופת החליפים הראשונים: השתלטות על בלאד אלשאם, עיראק, פרס, צפון אפריקה וספרד. קרבות: אלירמוך, אלקאדסיה, עין שמס, בלאט אל שוהדאא.	- זיהוי רכיבים וקשרים על ידי ניתוח הגורמים שסייעו להתפשטות האסלאם (שלושה רכיבים לפחות). - דיון בדרכים ובכלים שבהן נעשה שימוש על ידי המוסלמים בארצות שנכבשו על ידם.	צפייה בסרטים תיעודיים שימוש במפות ואמצעי המחשה אורקוליים

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
5. מלחמות האזרחים באסלאם 6 שעות	-מלחמת האזרחים הראשונה: "אלפתנה" בתקופת עות'מאן בן עפאן. קרבנות: אלג'מל וצפין. הבוררות בין עלי ומועאויה וחלקו של עמרו בן אלעאץ. - מלחמת האזרחים השנייה: כרבולאא, עבד אללה בן אלזוביר, המאבק בין קיס וימן בבלאד אלשאם	- השוואה בין מלחמות האזרחים של המוסלמים, על פי תבחינים כמו: גורמים, תוצאות, השפעות והסקת מסקנות הנובעות מההשוואה. - דיון במושגים כמו פתנה, סכסוך, ריב ובוררות - דיון בהשלכות של מלחמות האזרחים על פילוג האסלאם מבחינה דתית וחברתית.	סרטים תיעודיים ועלילתיים
6. כתות וזרמים רעיוניים באסלאם 4 שעות	סונה מול שיעה: ראשית הפקעים באסלאם הופעת מד'אהב אלסונה וכתות שצמחו מהשיעה בעיקר אל אסמאעיליה	- זיהוי המניעים לעלייתן של כתות שונות באסלאם. - הבחנה בין עקרונותיהן של שתי הקבוצות: סונה ושיעה.	שימוש בקטעי מקורות מהקוראן/אלחדית'/פסוקי הלכה מוסלמים.

המשך מפרט התכנים ליחידת החובה ראשונה

2. היסטוריה של הדרוזים

התקופה הפאטמית (12 שעות)

פרק זה דן ברקע הפוליטי דתי וחברתי של צמיחת הדת הדרוזית בצפון אפריקה בתחילת המאה העשרה, והתפשטותה בתקופה מאוחרת יותר באזור סוריה ולבנון, בפועלו ומדיניותו של החליפה הפאטמי אל חאכם באמר אללה, שתקנותיו היוו ועדיין מהוות כאבני יסוד לערכים של הדת הדרוזית.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. התקופה הפאטמית 3 שעות	- רדיפות האסמעילים ומעברם לצפון אפריקה. - התבססות המדינה הפאטמית בצפון אפריקה (אל מג'רב). - כיבוש מצרים וסוריה על ידי ג'והר אלצקלי. - הקמת העיר קהיר והפיכת מצרים למרכז מדיני, תרבותי, כלכלי ודתי. - דמויות מרכזיות שסייעו בהפצת הדאעוה: פאטמה אלזהראא, עובייד אללה אלמהדי, עיר אלמהדיה, אבו עבדאללה חוסיין אלשיעי, אלמועז לדין אללה אלפאטמי.	- קריאת המפה ומעקב אחר מעברו של עוביד אללה אלמהדי מסוריה לצפון אפריקה. - דיון בפועלם של דמויות מרכזיות בתקופה הפאטמית ותרומתו של אלמועז לפיתוח התרבות והקדמה במצרים. - דיון במשמעותם של המושגים: רדיפה, רודף, נרדף, התיישבות.	שימוש במקורות מהמורשת הדרוזית ביקור בקברי חמשת המטיפים בצפון הארץ
2- שלטונו של אלחאכם באמר אללה . 7 שעות	עלייתו של אל חאכם לשלטון והשינויים המהותיים שנעשו על ידיו, תקנות וצווים חברתיים וכלכליים שהוציא: - ביעור השחיתות. - הגברת המודעות למשמעותו של ערך השוויון. - הפיקוח על בריאות הציבור. - יחסיו למרקם העדתי דתי במצרים. - קץ שלטונו של אלחאכם בשנת 1021	- קריאת מידע ממקורות שונים ומנוגדים העוסק בעלייתו של אל חאכם לשלטון, דמותו, התנהלותו המדינית, הפוליטית והאישית. - הערכת תרומתם של התקנות, החוקים והצווים של אל חאכם לעיצוב החברה במצרים והשלכותיהם על החברה בתקופה זו והשוואה בין תקנות אלה לתקנות בחברה מודרנית בתחומי דת, תרבות, חינוך וסביבה. - דיון ביחסיו של אלחאכם לבני הדתות האחרות שחיו במצרים תחת שלטונו והסקת מסקנות על אישיותו ודמותו.	שימוש בקטעי מקורות ראשוניים של היסטוריונים דרוזים

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	גילויי הקדמה וההתפתחות התרבותית והמדעית במצרים בזמן שלטונו של אלחאכם: - מרכזי תרבות ומדע: (ארמון יעקב בן קלס, ארמון אלחאכם), מסגד אל אזהר, דאר אלחכמה ומג'אלס אלחכמה. - מדעים, רפואה, מתמטיקה ואסטרונומיה: (עלי בן רד'ואן וחסן בן אלהית'ם).	- זיהוי הגורמים והנסיבות להתפתחות העדה הדרוזית והבנת השפעתם על התגבשותה כקבוצה דתית ייחודית.	
3. התפוררות המדינה הפאטמית 2 שעות	סיבות פנימיות וחיצוניות אשר הביאו לקריסתה של המדינה הפאטמית ותרומתם של הצלבניים לכך	- דיון בגורמים להתפוררות התקופה הפאטמית, סיבותיה ותוצאותיה. - הערכת חלקו של צלאח אלדין אל איובי בשקיעת המדינה הפאטמית.	לערוך סיור באתרים ארכיאולוגיים מתקופת הממלכה הצלבנית.

האמירות התנוכית (10 שעות)

פרק זה עוסק במעבר מרכז אלמוחזון אלדרוז לבלאד אלשאם: סוריה ולבנון, בדמויות פוליטיות דרוזיות שהיוו בסיס להתהוותה של מדינת לבנון המודרנית ובהיסטוריה של השושלת התנוכית.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. התנוכים 2 שעות	מוצאם של התנוכים בדרום חצי האי ערב. - נדודיהם לצפון האי, עיראק וסוריה והמניעים לנדודים אלה והתיישבותם בהר הלבנון.	- קריאת מפת "המסע ההיסטורי של התנוכים מחצי האי ערב עד ההתיישבות בהר הלבנון" וציון הסיבות שהביאו להחלטתם זו.	קטעי מקורות מספר עמדת אלעארפין.
2. האמירות הארסלאנית 3 שעות	הארסלאנים כפלג של התנוכים שהתפתח בתקופה העבאסית. - הצטרפות הארסלאנים לדת אלתוחיד וחלקם בגנה על הגבולות ודיכוי מרידות ובמאבק נגד הצלבנים,	- זיהוי המניעים שהביאו להצטרפותם של הארסלאנים לדת הדרוזית. - השוואה בין מאפייניה של כל אחת מהאמירות: התנוכיות והארסלאנית.	
3. האמירות הבוחתורית 5 שעות	התבססות האמירות הבוחתורית בלבנון. - תקופת האמירים: חג'י, ח'דר וסאלח ועמדותיהם כלפי הכוחות הנאבקים בסוריה: איובים, ממלוחים, וצלבנים. - קרב עין ג'אלות. - תפקידם של אחמד בן סבאט וסאלח אבן יחיא אלתנוכי בהגנה על האמירות התנוכית.	- הערכת תפקידם של הבוחתורים במאבק נגד הצלבנים. - ניתוח מסעות הצלבנים והמונגולים והמניעים של כל אחד מהם לכיבוש בלאד אל שאם. - זיהו הבדלים בתמיכת האמירים בכוחות הנלחמים על ההשתלטות בבלאד אלשאם והסקת מסקנות מתמיכה זו.	בקור בחיטין ובקבר הנביא שועיב ע'

3. אלאמארה אלמעניה- (18 שעות)

פרק זה דן בעלייתם של המענים לשלטון והתמודדותם עם העותומאנית, שאיפתם ורצונם להשיג עצמאות, במיוחד בתקופתו של האמיר פח'ראלדין אלמעני השני, אשר התאפיין במדיניותו הפוליטית, הכלכלית והמדינית, הפנימית והחיצונית כאחת.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. היווסדותה של האמארה המענית 3 שעות	מוצאם של המענים והתיישבותם בלבנון: - היווסדות האמארה המענית - קרב מרג' דאבק בשנת 1516 וההכרה בשלטון המענים ע"י העותומאנים. מדיניות הפנים של פח'ר אלדין אלמעני הראשון ויחסיו עם השלטון העת'מאני:.	- מיון הסיבות והתוצאות של קרב מרג' דאבק. - דיון במאפייניה של מערכת היחסים בין פחראלדין לבין כוחות הפנים באמארה. - דיון בדמותו של פחראלדין אלמעני הראשון, יחסיו עם העת'מאנים וסופו.	קטעי מקורות מספר עמדת אלעארפין.
2. אל אמארה אל מענייה תחת שלטונו של פח'ר אלדין אלמעני השני: 1590-1633 9 שעות	פועלו ומדיניות הפנים ומדיניות החוץ של קורקמאז: - קץ שלטונו וסלילת הדרך לעלית פח'ר אלדין השני לשלטון. מאפייני תקופתו של פח'ר אלדין אלמעני השני: כוחות הפנים הנאבקים על השליטה בלבנון כמו: אל סיפא, אל פריך ואל חרפוש.	- ניתוח ומיון הגורמים שסייעו לפח'ראלדין בתקופת כהונתו. - דיון במשמעות המושגים אחריות, מנהיגות וקבלת החלטות בהקשר פועלו של פחראלדין, הבעת דעה לגבי המהלכים שהאמיר נקט בתקופת כהונתו והשוואה בינו לבין מנהיגים דרוזים היום.	- לראות את ההצגה של פיירו: פחראלדין - להמחיש את המושג מלחמת גרילה על ידי צפייה בסרטון על

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	יחסיו עם העותומאניים: מסע אלחאפט' פאשא והשלכותיו. - עזיבת פח'ר אל דין לאירופה. - התבססות האמירות המענית כלפי פנים וכלפי חוץ (1618-1633). קרב ענג'ר.	- הבנת הגורמים אשר הביאו להתקרבות בין המענים לבין האירופים. - מיון סיבות ותוצאות של הקרבות בימי פח'ראלדין השני והשלכותיהן החברתיות הכלכליות והפוליטיות. - דיון במערכת היחסים והזיקה בין לבנון לבין מדינות אירופה שנוצרה והתחזקה בימי פח'ראלדין השני.	מלחמת ויטנאם לדוגמה סיורי שטח
3. פח'ראלדין ולבנון המודרנית 3 שעות	תרומתו של פח'ראלדין לייסוד לבנון המודרנית בתחומים שונים - בנויי: גשרים, שווקים, בתי מלון, ארמונות, מבצרים, גנים ציבוריים. - חקלאות: גידול בעלי חיים, תעשיית המשי, זיתים. - כלכלה: מיסים וגבייה. - תעשייה: בניית בתי חרושת ובתי דפוס. - ארגון חדש למבנה הצבא. - שוויון וחזוק הסובלנות והדו-קיום בין העדות והדתות השונות בלבנון.	- הערכת תרומתן של הרפורמות של המענים בתחומים הפוליטי, החברתי, הכלכלי והתרבותי אשר היוו בסיס לבנייתה של לבנון המודרנית.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
4. סוף שלטונו של פח'ר אלדין השני 3 שעות	סיבות לשקיעת השושלת המענית : - מבצע אחמד אלקוג'וק (סוף שלטונו של פח'ראלדין השני, מאסרו ומשפטו באיסטנבול).	- סכום תקופתם של המענים בלבנון: עלייתם, נפילתם, סיבות, תוצאות והסקת מסקנות לגבי התנהלותם של המנהיגים המענים, תוך התייחסות לתכונות המאפיינות מנהיג פוליטי, הבעת דעה אישית והצגת הכל בדרכים מגוונות בכיתה.	(מצגת, תרשים, טבלה, סיפור, הרצאה ועוד).

4. תמורות במעמד הפוליטי של הדרוזים החל מהמחצית השנייה של המאה ה-17 ועד מלחה"ע הראשונה (20 שעות)

הפרק דן בסוגיות נבחרות שהשפיעו על מעמד הפוליטי של הדרוזים עד מלחמת העולם הראשונה כגון: המאבק בין שני הפלגים, הקיסים והימנים; סכסוכים על ההגמוניה בין שני הבשירים; הדרוזים תחת השלטון המצרי; התערבות מדינות אירופה וביסוס ההגמוניה המערבית להתנגשויות בין הדרוזים והמרונים בלבנון ששיאם היה בשנת 1860 וההגירה להר חוראן.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. השלטון הדרוזי בתקופת השיהאבים 3 שעות	- מערכת היחסים בין השיהאבים למענים. - תופעות ההתנצרות בקרב האמירים השיהאבים. - המאבק הקיסי-ימני - צמיחת מחנות חדשים: ג'ונבלאטי ויזבכי - תפקידם של האמיר יוסף אלשהאבי, שיח' יוסף אבו שקרא, האמיר חידראלשהאבי, מחמוד אבו הרמוש בתקופת השיהאבים.	- דיון במוצאם של השיהאבים, וניתוח הגורמים שהביאו להתנצרות האמירים השיהאבים והשלכותיה על מעמד הדרוזים, הצגת עמדה אישית, בעד ונגד תוך מתן נימוקים מבוססים. - דיון בתמורות שחלו בהגמוניה הדרוזית בלבנון לאחר עין דארא.	מוצגים במוזיאונים ובמרכזי מורשת
2. מאבק על הגמוניה בין שני הבשירים 3 שעות	- מערכת היחסים בין השיהאבים לג'ונבלאטים כפי שהשתקפה בהתנהלותם של בשיר אלשהאבי ובשיר ג'ונבלאט (קרב אלמוח'תארה). - פעולות האמיר בשיר לחיסול המנהיגות הדרוזית ע"י ליבוי הסכסוכים בינם לבין עצמם ובינם לבין העת'מאנים.	- ניתוח הנסיבות שסייעו להתפתחות המדינה בתקופת האמיר בשיר אלשהאבי ולקדמה בלבנון. - הבהרת הסיבות והנסיבות שהביאו לירידת מעמד הדרוזים בתקופת האמיר בשיר אל שהאבי השני. - דיון בהשלכות של קרב אלמוח'תארה על ההגמוניה הדרוזית בלבנון.	
3. התמודדות הדרוזים תחת השלטון המצרי 6 שעות	- מסע מוחמד עלי לכיבוש סוריה. - הברית בין בשיר שהאב השני לבין מוחמד עלי. - מרד הדרוזים נגד הכיבוש המצרי בהר הדרוזים ובואדי אלתים (שבלי אלעריאן). - חוזה השלום בין אבראהים פאשא והדרוזים בחוראן. - התערבות אירופית וקץ הכיבוש המצרי.	- זיהוי מאפייני המדיניות החיצונית של השיהאבים (אלג'זאר בעכו ונפוליאון ומוחמד עלי). - הבנת הגורמים למאבק הדרוזים בשלטון המצרי. - הבנת הצורך בלכידות הדרוזית בעת צרה ובעת מלחמה קיומית.	ביקור בעכו העת'מאנית במסגד אל ג'זאר

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
		- דיון בנקודות שסוכם בהסכם עם הדרוזים והבלטת חשיבותם לדרוזים.	
4. הסכסוך הדרוזי-מרוני 1840-1861 6 שעות	- קץ שלטונו של בשיר השני. - מאורעות האזרחים וגורמיהם. - התערבות המעצמות לשינוי שיטת הממשל. - אלקאימקאמיה (צפון נוצרי ודרום דרוזי), הסדר שכיב אפנדי. - התמוטטות 1860 והסדר אלמותצרפיה - העצמת השלטון הנוצרי בלבנון.	- דיון בהתערבות המעצמות (צרפת ובריטניה) והאינטרסים שלהם ומדיניות העת'מאנים (הפרד ומשול) והשלכותיהן על המאורעות שהתרחשו בתקופה זו. - דיון בהעצמתם של הנוצרים והשלכותיה העתידיות על המציאות העדתית והפוליטית בלבנון. - זיהוי הגורמים שהביאו להיחלשות מעמדם של הדרוזים והעלאת מעמדם של הנוצרים. - דיון במשמעות המושגים: התפלגות עדתית, אוטונומיה, קאימקאמיה, מותצרפיה.	
1. הגירת הדרוזים והתיישבותם בהר חוראן 2 שעות	- גלי ההגירה הדרוזית להר חוראן בתקופות שונות - הר חוראן הופך להיות "הר הדרוזים"	- הבנת הגורמים שהביאו להגירת הדרוזים ולהתיישבות בהר חוראן. - דיון ביחסי הדרוזים בלבנון ובסוריה ותחושת האחריות להמשך קיומה של העדה הדרוזית.	להפנות את התלמידים לבקר במרכזי מורשת

מפרט התכנים ליחידת החובה השנייה (90 שעות)

היחידה עוסקת בפרקים בתולדות המאה 20 ממלחמת העולם הראשונה עד סיום מלחמת העולם השנייה, המשבר הכלכלי העולמי, האנטישמיות הנאצית נגד יהודים ונגד יהדות, השואה, מישוב למדינת ישראל ומדינת ישראל עד 1973, הדרוזים בעת החדשה.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. מלחמת העולם הראשונה 8 שעות	- הגורמים למלחמת העולם הראשונה: גורמי רקע וגורמים ישירים (האימפריאליזם, חוזים ובריתות, מדינות המרכז ומדינות ההסכמה, מרוץ החימוש). - שלבים עיקריים במלחמה. - מעורבות האימפריה העת'אנית. - מעורבות ארה"ב, "14 הנקודות" של ווילסון. - יציאת רוסיה מהמלחמה, חוזה ברסט-ליטובסק. - תוצאות המלחמה: חוזה ורסאי, הקמת חבר הלאומים.	- ניתוח סיבות ומניעים שהביאו למלחמת העולם הראשונה ודיון בתוצאותיה והשלכותיה והשפעתן על עיצוב פני העולם בתקופה שקדמה למלחמת העולם השנייה. - דיון בגורמים להשתלטות מדינות אירופה על אזורים באסיה ואפריקה, חדירתן למזרח התיכון, השפעתה והשלכותיה על ארצות ערב. - ניתוח המפה הפוליטית החדשה של אירופה שהתגבשה אחרי המלחמה והסקת מסקנות לגביה.	סרטונים על קרבות המלחמה
2. משבר הכלכלה העולמי ב-1929 והניו-דיל 4 שעות	- הגורמים שהביאו למשבר הכלכלי, תוצאותיו והשלכותיו מבחינה כלכלית, חברתית, חינוכית ותרבותית. - עקרונות הניו-דיל. - בורסה, מניה, מיתון, אינפלציה.	- דיון בסיבותיו של המשבר ודרכי ההתמודדות עמו. - דיון במושגים: בורסה, מניה, מיתון, אינפלציה. - דיון ברעיונותיהם ובתפקידם של מנהיגים בתקופה זו לטיפול במשבר ותיאור מאפייניהם של מנהיגים אלה.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
3. מלחמת העולם השנייה 10 שעות	- המהלכים העיקריים במלחמת העולם השנייה 1939 – 1941: הפלישה לפולין, לצפון ולמערב אירופה. הסכם ריבנטרופ- מולוטוב. הקרב על בריטניה. הצדדים במלחמה: בעלות הברית, גרורות הציר ומדינות ניטראליות. 1941 – 1942: הרחבת המלחמה לחזיתות השונות: "מבצע ברברוסה"; החזית המזרחית פרל הרבור והצטרפות ארה"ב למלחמה, ניצחון גרמני. 1942 – 1943: המפנה במלחמה: הישגי בעלות הברית בצפון אפריקה (אלעלמין), סטלינגרד ברוסיה, מתקפה בדרום איטליה, הפלישה לנורמנדי. 1944 – 1945: מאבק מכריע וסיום המלחמה: כניעת גרמניה והטלת פצצת האטום על יפן.	- ניתוח ההתפתחויות הפוליטיות, המשברים וההתנגשויות שאירעו לאחר מלחמת העולם השנייה. - ניתוח מקורות כתובים וחזותיים (מפות ותרשימים; צפייה בסרטים) והסקת מסקנות לגבי השלבים והמפנים במלחמת העולם השנייה. - חיפוש מידע ממקורות שונים לשם ניתוח הסיבות והתוצאות של המלחמה, תהליכי המשך, שינויים והתפתחויות במדינות העולם בעקבותיה והערכת מהימנותם של המקורות השונים והבחנתם באופן ביקורתי. - השוואה בין שתי המלחמות תוך התייחסות ל: מניעים, דמויות, תהליכים, תוצאות והשלכות של כל אחת מהן.	תמונות סרטונים רשת האינטרנט

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
4. הנאציזם בגרמניה 3 שעות	הקמתה של רפובליקת ווימאר, חוקתה ונפילתה שלטון הנאציזם: עליית מפלגתו של היטלר לשלטון וביסוס שלטונו.	- דיון ברפובליקת ווימאר והסיבות שעמדו מאחורי עלייתה ונפילתה. - ניתוח שלבי צמיחתו והתפתחותו של הנאציזם בגרמניה והסברת הרעיונות המרכזיים שעמדו מאחורי התנועה הנאצית ודמותו של היטלר.	מקורות כמו: ספרים ומוצגים במוזיאונים
5. "השואה" 20 שעות	האידיאולוגיה הנאצית והשנאה ליהודים: 1933 - 1938: מגמות במדיניות האנטי יהודית השפלה, בידוד, תעמולה נאצית אנטי יהודית, חרם כלכלי נגד היהודים, חקיקת חוקי הגזע, משפטי נירנברג. 1938 - 1939 שנת המפנה וההסלמה: ליל הבדולח, הרחקת וגירוש יהודים ומאסר ההמונים. , ריכוז היהודים במחנות ובגטאות והקמת יודנראטים. - החרמת הרכוש היהודי - "הפתרון הסופי". - איגרת הבזק של היידריך. - ועידת ואנזה.	- זיהוי עובדות ודעות, עמדות מפורשות והנחות סמויות הקשורות לאידיאולוגיה הנאצית, כפי שהן באות לידי ביטוי במקורות המידע על הדרכים שבהן יושמה האידיאולוגיה הנאצית בגרמניה. - ניתוח תופעות ותהליכים היסטוריים שהתרחשו בעקבות מניעים לאומניים ואידיאולוגיים בעבר ובהווה. - הבנת השלבים שקדמו לרדיפת היהודים וניתוחם. - ניתוח רעיונות ושלבים מרכזיים, הגעה להכללות ולמסקנות, תוך התבססות על עובדות היסטוריות שהתרחשו במהלך מלחמת העולם השנייה והבנת הקשרים בינם לבין השואה. - קריאת מקורות מידע העוסקים בתגובות השונות של יהודי גרמניה ויהודי אירופה על המדיניות הנאצית	סרטונים תמונות וממצאים ברשת האינטרנט ביקור בארכיון ההגנה בת"א והציוני בירושלים שימוש בקטעי מקורות ראשוניים מוצגים במוזיאונים,

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	- האקציות בגטאות, השילוחים למחנות. - הסלקציות וההשמדה. - צעדות המוות וחסול הגטאות וחסול המחנות. תגובת היהודים: יחידות הפרטזאנים ההתנגדות בגטאות (אי"ל), מרד גטו ורשה. - עמדות הסביבה ובעלות הברית כלפי השואה. השלכותיה של השואה: במישור האישי, הלאומי והאנושי, חסידי אומות העולם. השואה בזיכרון הלאומי הישראלי: משפט אייכמן, מפעלי הנצחה, אירועים.	- מציאת עדויות לטענה "שהיהודים לא ראו את הכתובת על הקיר" וניסוח טענה נגדית, מבוססת ראיות, לטענה זו. - הכרה והבנה של מכלול הגורמים והנסיבות שאפשרו את ביצוע "הפתרון הסופי": א. הבחנה בדילמות ובקשיים שעימם התמודדו היהודים בכל אחד משלבי יישום המדיניות הנאצית. ב. זיהוי הגורמים שהשפיעו על תגובת "העולם החופשי" על המדיניות הנאצית כלפי היהודים. - דיון בדרכים שנקטו היהודים להגן על עצמם מפני ההשמדה ופירוש פעולתם של הפרטיזנים ואי"ל. - הבנת המשמעות של הביטוי: חסידי אומות העולם וההקשר שלו לשואה.	תמונות וממצאים ברשת האינטרנט הסרטים: עמוד האש והכול אנשים
6. ישראל מישוב למדינה 10 שעות	השלב בדרך להקמת מדינת ישראל היישוב היהודי בארץ ישראל בשלהי המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20, עד תום מלחמת העולם הראשונה. העליות: הראשונה והשנייה - היישוב היהודי במעבר מהשלטון העת'מאני לשלטון	- הכרת מאפייני היישוב היהודי בשלהי המאה ה-19 בארץ ישראל, הבחנה בהתפתחותו והערכת תרומתו לרציפות היישוב היהודי בארץ. - הבנת חלקם של עולי העלייה הראשונה והשנייה בבניית התשתית לבית הלאומי והבחנה בניגודים והמחלוקות בינם לבין "היישוב הישן".	צפייה בסרטים תיעודיים ביצוע עבודות חקר

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	המנדט הבריטי. - הצהרת בלפור והסכם סייקס-פיקו וועידת סן רימו. - מאבקים בין היהודים והערבים: מאורעות 1929, מרד 1936, ועידת ביל ו"הספר הלבן". - פועלו של בנימין זאב הרצל לבניית התנועה הציונית, חוזה מדינת ישראל. - החלטת החלוקה 29 בנובמבר 1947 - מלחמת העצמאות 1948 והקמת מדינת ישראל.	- הבנת התפקיד שמילאה בריטניה בהנחת היסודות לבית הלאומי: בהסכם סייקס-פיקו והצהרת בלפור ובקבלת המנדט על ארץ ישראל. - הערכת תפקידו של הרצל כמנבא מדינת היהודים. - הכרת המחלוקת ועמדות הערבים כלפי המפעל היהודי ואופן תגובותיהם.	
7. יחסי מדינת ישראל והעולם הערבי 8 שעות	המלחמות בין ישראל ומדינות ערב לאחר קום המדינה (סיני, ששת הימים ויום הכיפורים) - דרכי ההתמודדות בין מלחמה לפתרון מדיני מקום המדינה עד שנות השבעים של המאה העשרים. -הסכסוך הפלסטיני-ישראלי ובעיית הפליטים: ייסוד הפת"ח ב – 1959, הקמת אש"ף ב – 1964, האמנה הפלסטינית ומטרותיה, אמנת החמאס ב- 1988. יוזמות מדיניות משנות ה - 70 ואילך לפתרון הסכסוך הערבי-ישראלי והבעיה הפלסטינית: הסכמי השלום	- הכרת המלחמות שהתרחשו בין מדינת ישראל לבין מדינות ערב והבנת תוצאותיה והשלכותיה על היחסים בין המדינות שנלחמו ביניהן. - " בימת דיון" בסוגיית הפתרון הטוב ביותר לסכסוך בין ישראל לעולם הערבי; העלאת מגוון נקודות מבט וטענות מבוססות ומנומקות בעד היוזמות וההסכמים לפתרון מדיני של הסכסוך והצגת עמדה מנומקת מבוססת על ראיות והסברים מתוך מקורות היסטוריים.	ביקור בארכיב צה"ל בגבעתיים שימוש בסרטונים, מצגות ומפות.

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	עם מצריים וירדן והניסיונות לפתרון מדיני של הסכסוך הישראלי-פלסטיני (הסכמי אוסלו).	- הצדקת הידע והערכתו על ידי ניתוח מקורות העוסקים בסכסוך הפלסטיני ישראלי, הערכת הרעיונות השונים המובאים במקורות והסברתם.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
8. הדרוזים בלבנון במאה ה- 20 7 שעות	הדרוזים בתקופת המנדט הצרפתי הקמת מדינת לבנון המורחבת ותרומתם של הדרוזים בהשגת העצמאות בלבנון (אירועי בשאמון). ההתפלגות בקרב העדה הדרוזית כלפי המנדט הצרפתי: ארסלאנים וג'ונבלאטים. הדרוזים בלבנון בתקופת העצמאות השתלבות הדרוזים בחיים הפוליטיים בלבנון: - דמותם של כמאל ג'נבלאט ומג'יד ארסלאן. - הדרוזים ומלחמות האזרחים בלבנון: 1952, 1958 ו- 1975	- הבנת עמדתם של הדרוזים ומאבקם נגד הצרפתים להשגת עצמאותו של לבנון בתקופת המנדט הצרפתי - הכרת המבנה של לבנון כמדינה עצמאית, חלוקת תפקידי מפתח במדינה על בסיס שיוך דתי ועדתי, כפי שהשתקף באמנה הלאומית בשנת 1943. - דיון בדמותו של כמאל ג'ונבלאט: פוליטית, חברתית, תרבותית ופילוסופית. - תיאור הדרכים בהן נקטו הדרוזים כדי לשמור על צביונם הדתי בצל המאבק העדתי בלבנון (הקמת מוסדות ייחודיים לדרוזים).	
9. הדרוזים בסוריה במאה ה- 20 10 שעות	- המרד הערבי בהנהגת האמיר פיסל ומקומו של סולטאן פאשא בהובלת המרד נגד העת'מאנים. - המרד הדרוזי נגד המנדט הצרפתי בשנת 1925-1927, בהנהגתו של סולטאן פאשא אלאטרש. - הדרוזים בסוריה בתקופת העצמאות: - מאבקים פנימיים בין הדרוזים: אלקרקאלשעביה 1947 וחלקו של עארףאלנקדי ביישוב הסכסוך. - חלקם של הדרוזים בהפיכות הצבאיות עד 1954.	- זיהוי הסיבות הדתיות, החברתיות, הפוליטיות ואחרות אשר עמדו מאחורי בקשתם של הדרוזים לאוטונומיה מהתקופה העת'מאנית ועד לתקופת המנדט הצרפתי. - דיון בדמותו של סולטאן פאשא כמנהיג דרוזי בפרט וכמנהיג סורי בכלל. - השוואה בין דמותו של סולטאן פאשא לבין דמותם של מנהיגים אחרים בעולם במאה העשרים ועשרים ואחת, אשר הנהיגו מרידות אף הם.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	- יחסי התמיכה וחזזוק הסולידריות בין הדרוזים בלבנון וסוריה, כמו המרד בהר הדרוזים ומאורעות 1954.	- חיפוש מקורות (כתובים/סרוקים) כמו יצירות ספרותיות, שירה, יצירות אומנות שנכתבו במיוחד עבור סולטאן פאשא. - דיון בנסיבות וגורמים שהביאו למרידות של הדרוזים נגד השלטון המרכזי במאה ה 19. - דיון בתפקידם של הדרוזים בהפיכות הצבאיות והשתלבותם בחיי המדינה השונים.	
10. הדרוזים בישראל 10 שעות	התיישבות הדרוזים בא"י. - שלבים מרכזיים בהתיישבות הדרוזים בארץ ישראל בתקופות השונות: אלדעה, שלטונו של פח'ראלדין אלמעני והתקופה החדשה. הדרוזים לאחר קום מדינת ישראל: - השתלבותם של הדרוזים בחיי המדינה כגון גיוס חובה לצה"ל, החיילים הדרוזים שירתו כלוחמים בכל מערכות המדינה. שמות כל הנופלים הדרוזים מוצגים "בבית יד לבנים" בדליית אל-כרמל. ההכרה בדרוזים כעדה נפרדת כפי שבא לידי ביטוי ב:	- הכרת שלבי התיישבותם של הדרוזים בארץ ישראל, מאז היווסדותה של הדת הדרוזית ופירוט הסיבות שעמדו מאחורי הגירתם והתיישבותם. - זיהוי מאפייני תהליכים היסטוריים שהתרחשו בתקופות השונות של הדרוזים ועד 1973. - ניתוח הסיבות והתוצאות של תהליכים אלה. -מיפוי התהליכים וחלוקתם לפי היבטים: דתיים, מגדריים, פוליטיים, משפטיים, חברתיים, לאומיים ואחרים. - דיון בהחלטותיהם של מנהיגים יהודים (בן גוריון ובגין) מרחיקות לכת לגבי הדרוזים בישראל.	ביקור ביד לבנים בדאלית אל כרמל שימוש בסרטונים תיעודיים על הדרוזים בישראל

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	- הכרה בחוק לענייני אישות דרוזים (בתי משפט) והקמת בתי דין דרוזים. - הקמת המנהיגות הרוחנית. - הקמת היחידה לחינוך דרוזי. - מעורבות הדרוזים בחיים הפוליטיים במדינת ישראל (בחירת חברי כנסת דרוזים) - הבחירות לרשויות המקומיות והניהול העצמאי - הקמת מוסדות: בית יד לבנים, בתי"ס דתיים ובתי מורשת דרוזיים.	- הכרת המוסדות הדתיים, התרבותיים והמשפטיים השייכים לעדה ודיון בתפקידו ותרומתו של כל מוסד לקידום ענייניה. - דיון במושג חובות וזכויות לגבי בני העדה הדרוזית, אזרחי מדינת ישראל.	

מפרט התכנים ליחידה 3- יחידת בחירה (90 שעות)

הקדמה התרבותי המדעית והמחשבתית בהיסטוריה של הדרוזים

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. הקדמה התרבותי המדעית והמחשבתית בתקופה הפאטימית 20 שעות	קהיר היא מרכז חשוב של חוקרים, משפטנים וסופרים. אל-אזהר היה מגדלור של מדע ותרבות. - כינוסן של מועצות אינטלקטואליות, ותנאי מחייתם של הלא מוסלמים "אהל אלדמה" והשגשוג בתנאי חייהם במדינה הפאטימית, ותפקידם בהתפתחות האינטלקטואלית בחברה בנוסף לתחומי הפוליטיקה והממשל. קהיר	אבחון המאפיינים והיתרונות של הרנסנס התרבותי במדינה הפאטימית דיון בהישגיהם של דמויות מרכזיות במדינה הפאטימית ובתרומתו של אל-מועז לפיתוח התרבות והקדמה במצרים. - דיון בטקסטי מידע ממקורות ראשוניים ומשניים	. הקרנת סרט תיעודי על מסגד אל-אזהר

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	הצליחה לקחת את מעמדה של הפוסטאט בתחום האינטלקטואלי. -תרגום -ארמונות ומסגדים - ספריות - בתי ספר מוסדות מדעיים ותרבותיים Bimaristans (בתי חולים) ספריות בית הדעת, בית אל-חכמה נושאי חינוך ומלומדים תנועה אינטלקטואלית	- משמעות המונחים: רנסנס אינטלקטואלי, מועצות אינטלקטואליות -- הערכת תרומתם של תקנות, חוקים וצווים שהוציא השליט בעיצוב החברה במצרים והשלכותיהם על החברה בתקופה זו והשוואה בין תקנות אלו לבין מערכות החברה המודרנית בתחומי הדת, התרבות, החינוך והסביבה. חיפוש מקורות (כתובים / סרוקים) כגון הפקות ספרותיות, שירה, הפקות אמנותיות שנכתבו במיוחד על דאר אל-חכמה ודיון על הדעות השונות לגבי תפקידה בהעלאת הרנסנס המדעי - דיון בהישגי הרנסנס האינטלקטואלי והשלכותיו על העדה הדרוזית - דיון בתפקידם של מנהיגים בקידום המדע, התרבות וההשכלה	
2. הקדמה התרבות המדעית והמחשבתית בתקופה	. תנועה אינטלקטואלית: - הנסיך שיהאב אל-דין אחמד בן סאלח בן אל-חסיין - הנסיך פחראדין עותמאן בן יחיא - הנסיך סאלח בן יחיא - הנסיך זין אל-דין סאלח בן אל-חסיין תחום הספרות	- זיהוי השלבים המרכזיים בהתפשטות הרנסנס האינטלקטואלי באמירות התנוכית - ניתוח מקורות העוסקים בהכרת הערך האנושי והערכה ופרשנות של הרעיונות השונים הכלולים במקורות.	

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
התנוכית-הבוה תרית 20 שעות			
3. הקדמה התרבותי המדעית והמחשבתית בתקופה המענית 20 שעות	התפתחויות אינטלקטואליות וספרותיות בתקופה הרלוונטית הישגים אינטלקטואליים, ספרותיים, עירוניים וכלכליים באמירות הנוגעת בדבר	- הבנת תרומתו של הנסיך פח'ר אל-דין אל-מעני השני לפיתוח התרבות והקדמה באמירות המענית -- הערכת התרומה של רפורמות של בעלי עניין בתחומים הפוליטיים, החברתיים, הכלכליים והתרבותיים, שהיוו את הבסיס לבניית לבנון המודרנית.	
4. הקדמה התרבותי המדעית והמחשבתית בתקופה השיהאבית 5. 15 שעות	התפתחויות אינטלקטואליות וספרותיות באמירות השיהאבית	- ניהול דיון בין התלמידים על מרכז התרבות באמירות השיהאבית	
6. הקדמה התרבותי	תרבות ומדע בהרי הדרוזים, אל-סוידאא מצב ההשכלה בחברה הדרוזית בישראל עד 1962	- חקר אישיותו של כמאל ג'ונבלט: פוליטי, חברתי, תרבותי ופילוסופי.	קטעי מקור מספרי כמאל ג'ונבלט

הנושא	מושגים, רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
המדעית והמחשבתית בתקופה החדשה 15 שעות	הפרדת מערכת החינוך הדרוזית ותכניות לימודים ייחודיות למגזר הדרוזי רנסנס אינטלקטואלי בעדה הדרוזית בישראל	בחירה באחד מהסופרים או המדענים הדרוזים הישראלים, והוראת החומר עליהם: ההיסטוריון ד"ר סלמאן פלאח, המשורר סמיה אל-קאסם, הסופרת היאם קבלאן, פרופסור פאדל מנצור. רשימת שמות להערכה בית ספרית: פרופסור פואד פארס, הסופר סמיה נאטור, הסופר נזיה ח'יר, הסופר מוחמד נפאע, פרופסור נעים עראיידה, ד"ר אמיר חניפיס, ד"ר ג'בר אבו רוקון, ד"ר נביה אל-קאסם, ד"ר נג'את סאלח, פרופסור קיס פרו. - ניתן להוסיף שמות לשתי הרשימות על ידי המפקח המרכזי לאחר אישור ראש וחברי ועדת המקצוע. אפשר להחליף שמות משאלון 25361 לשאלון 25362 ולהיפך.	

מפרט התכנים ליחידה 4, יחידת בחירה (90 שעות)

היחידה עוסקת בעקרונותיה של הנאורות והשינויים שחוללה, המהפכות האמריקאית והצרפתית, המיכון והתיעוש שהחל במאה ה-18, הרפורמות באמפיריה העת'מאנית במאה

ה-19.

היחידה עוסקת בזרמים אידיאולוגיים מודרניים, הליברליזם והסוציאליזם. המשטרים הטוטליטריים: קומוניזם, פשיזם ונאציזם ובהיסטוריה של תורכיה, מצרים, עיראק, ואיראן לאחר מלחמת העולם הראשונה

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
1. הנאורות 2שעות	השינויים שחוללה הנאורות ועקרונות הנאורות: ההכרה בערך האדם (כיצור אוטונומי השולט בחייו ואחראי לגורלו ולגורל החברה). אמנה חברתית (לוק, רוסו). מאפייני הנאורות: אינדיבידואליזם, רציונליזם, חילון, ידע וקדמה.	- ניתוח מקורות העוסקים בהכרת ערך האדם והערכת הרעיונות השונים המובאים והסברתם. - התייחסות לטיעון: "הכרת הנאורות בערך האדם עומדת בסתירה למגמות ההאחדה של המדינה הריכוזית". - זיהוי קשרים בין עקרונות הנאורות לבין מאפייניה וייצוג רכיבים אלה בדרכים מגוונות כגון טבלה או תרשים המתאימים להסברת הקשרים שזוהו. - דיון סביב המושגים: חירות, שוויון, חופש ודמוקרטיה	
2. המהפכה האמריקאית 10שעות	ההתיישבות ב"יבשת החדשה" ועיצוב חברה חדשה: - הגורמים להגירה - סכסוך המתיישבים והמדינות הקולוניאליות. - מלחמת העצמאות. - ג'ורג' וושינגטון. - הצפון לעומת הדרום ומלחמת האזרחים.	- הדיון ברעיונותיהם ובתפקידם של מנהיגים ושל תנועות לאומיות בהתנגדותם לשלטון הקולוניאלי. - ניתוח האתגרים שעמדו בפני המעצבים והדרכים בהן ניסו לעצב חברה חדשה ולהעריך את אופייה של חברה שנוצרה בעקבות המהפכה. - ניתוח מסמך "הכרזת העצמאות" ומסמך "הצהרת זכויות האדם"; הסקת מסקנות אודות יישום זכויות האדם בעקבות רעיונות הנאורות.	מומלץ ללמד פרק זה בשיטת החקר, התלמידים יחפשו חומרים ממקורות מידע שונים ויציגו את תוצריהם בכיתה

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	הכרזת העצמאות של ארה"ב: החוקה האמריקאית והצהרת זכויות האדם מדיניות החוץ של ארה"ב והצהרת מונרו.	- ניתוח דמותה של ארה"ב כמעצמת על במאה ה-20.	
3. המהפכה הצרפתית ונפוליאון בונפארטה 10 שעות	המהפכה הצרפתית ושינוי פני החברה באירופה - המעמדות בחברה הצרפתית ומועצת המעמדות. - הסיבות למהפכה ותוצאותיה. - האסיפה הלאומית. - נפילת מבצר הבסטיליה וההמנון הלאומי של צרפת. - הצהרת זכויות האדם. - הכרה בזכויות האדם והאזרח בעידן המהפכה הצרפתית. - נפוליאון- שלטונו ומסעותיו איטליה, מצרים, רוסיה נפילת נפוליאון	- ניתוח ותיאור ההתפתחויות הפוליטיות, המשבריים וההתנגשויות שהתרחשו בזמן המהפכה. - השוואה בין מאפייני המהפכה האמריקאית והמהפכה הצרפתית: מניעים, רעיונות, מנהיגים, דפוסי חיים לפני ואחרי, סוג המשטר, משברים, התנגשויות, זמן, הישגים ותוצאות. - נקיטת עמדה מבוססת לטענה: המהפכה האמריקאית והמהפכה הצרפתית כפורצות הדרך ליישום רעיונות הנאורות. - הכרת מאפיינים מרכזיים בדמותו של נפוליאון כשליט. - הכרת מסעותיו של נפוליאון ובמיוחד במזרח התיכון וברוסיה. - הצלחות וכישלונות במסעותיו של נפוליאון: גורמים, תוצאות והשלכות.	מומלץ ללמד פרק זה בשיטת החקר, התלמידים יחפשו חומרים ממקורות מידע שונים ויציגו את תוצריהם בכיתה
4. המיכון והתיעוש החל מהמאה ה-18	השינויים המרכזיים בחברה ובמדינה בעקבות התיעוש	- מיזוג (אינטגרציה) של ידע על ידי עיון במקורות שונים, כתובים וחזותיים המתארים את ההתפתחויות החברתיות,	שימוש ברשת האינטרנט

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
בעקבות המהפכות האמריקאית והצרפתית 5 שעות	א. מאפייני התיעוש: מיכון בהתחדשות מתמדת; ייצור המוני בקו ייצור אחיד. ב. ההשלכות החברתיות והכלכליות של התיעוש: - עליית מעמדות חברתיים חדשים: מעמד הפועלים והתאגדויות פועלים. - גידול דמוגרפי. - גידול בממדי ההגירה: מהכפר אל העיר ואל "העולם החדש". ג. ההשלכות על המדינה: - הגדלת עושר המדינה והתהוות האימפריאליזם. - הגברת האחידות במדינה: חינוך, תרבות, שפה תחבורה ותקשורת. - עליית "חברת ההמונים".	הכלכליות והמדיניות בחברה המתועשת ומציאת קשר בין לבין מאפייני התיעוש. דיון בטענה: "יש חוקרים הטוענים שהמדינה המודרנית הריכוזית, התפתחה בעקבות תהליכי התיעוש". - הבנת משמעותו של המושג אימפריאליזם ודיון במאפייניו והשלכותיו על החברה המודרנית מבחינה פוליטית, חברתית ותרבותית. - ניתוח מאבקי הכוח של המדינות המתועשות והשפעתם על עיצוב פני הכלכלה העולמית.	צפייה בסרטים עלילתיים ותיעודיים
5. עידן הרפורמות באימפריה העת'מאנית 6 שעות	- גורמים כלליים לעריכת רפורמות במאה ה-19. - הרפורמות הראשונות - הרפורמות של מוחמד עלי במצרים - תקופת התנד'ימאת: סולטאן עבד אלמג'יד - יוזמי הרפורמות: מוסטפא רשיד פאשא, עלי פאשא, פואד פאשא וג'אודת פאשא.	- הכרת התהליכים ההיסטוריים והרקע הכלכלי שהביאו לעריכת הרפורמות שקדמו לעידן הרפורמות באימפריה העת'מאנית. - דיון בהישגי הרפורמות ובהשלכותיהם של רפורמות אלה על הארצות שהיו תחת השלטון העות'ומני.	מומלץ ללמד פרק זה בשיטת החקר, התלמידים יחפשו חומרים ממקורות מידע שונים ויציגו את תוצריהם בכיתה

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	- ח'טי- גולח'אנה וח'טי-המאיון. - קובץ חוקי הקרקעות. - - קובץ החוקים האזרחי – המג'לה. - העת'מאנים הצעירים: מדחת פאשא, חוקתו ועקרונותיהם כלפי הרפורמות. - הישגי הרפורמות השונות.	- דיון במושג רפורמה בהקשרים אחרים: חברתיים, חוקתיים, חינוכיים, פוליטיים ועוד, והצגת דוגמאות לרפורמות שנעשו לאחרונה בעולם ובמדינה. - זיהוי מאפיינים ייחודיים באישיותם של מנהיגים שערכו רפורמות בתקופת שלטונם והאתגרים שעשויים לעמוד בפניהם.	

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
6. זרמים אידיאולוגיים מודרניים 3שעות	הופעת הליברליזם (פוליטי וחברתי-כלכלי) והקריאה להגנה על חירויות היסוד כעיקרון מחייב בהתנהלות המדינה הדמוקרטית המודרנית. דה קולוניזציה: שוויון זכויות מלא לנשים והכרה בזכויות של הקבוצה . הופעת הסוציאליזם: התפתחות המאבק למען שוויון כלכלי וצדק חברתי כעיקרון פוליטי והתמודדות עם התופעות השליליות של התיעוש.	- העלאת מגוון נקודות מבט וטענות מבוססות בעד ונגד התערבות המדינה בחיי האזרח בנושאים חברתיים והכלכליים, חיונית להגנה על זכויותיו. - בחירה באחד הנושאים שלמענם נאבקו הליברלים במאה העשרים, כגון: זכות בחירה לנשים, מתן חינוך לבני כל המעמדות והצגתו מנקודת מבטם של הליברלים לעומת נקודת מבטם של מתנגדיהם השמרנים.	מומלץ שהנושאים ביחידה זו יילמדו כיחידות חקר קטנות.

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
7. המשטרים הטוטליטריים: קומוניזם פשיזם ונאציזם. 10 שעות	מאפייני המשטרים הטוטליטריים. מאפייני משטרים טוטליטריים: מפלגת המונים אחת ובראשה מנהיג אחד והוצאת מפלגות אחרות אל מחוץ לחוק. - ריכוזיות שלטונית - מונופול על השימוש בכוח לשם שליטה מוחלטת של המדינה, השימוש בנשק והשימוש בכוח צבאי לדיכוי האזרחים. - מונופול על התקשורת: פיקוח מטעם הממשלה על העיתונות, הרדיו והקולנוע . - פיקוח מרכזי על הכלכלה. הקומוניזם: - מרקס, האידאולוגיה הקומוניסטית, מלחמת המעמדות. - סטלין, "המדינה ככלי ליישום האידאולוגיה". - יחסי המשטר הקומוניסטי למיעוטים תרבותיים ודתיים.	- ניהול דיון בכתב או בעל-פה בין מרקסיסט לבין סוציאל דמוקרטי להשגת שוויון כלכלי וצדק חברתי, הבאת דוגמאות ממציאות החיים בעולם וישראל. - ניסוח שאלות וחיפוש תשובות לגבי הסוגיה של השלטון הקומוניסטי שהתפתח במזרח אירופה ומקומו של הפרט בחברה זו. - זיהוי רכיבים וקשרים והבניית מושג לגבי כל אחד מהמושגים קומוניזם ופשיזם. - מיון מאפייני המשטר הטוטליטרי לפי תבחינים על סמך דעה אישית, התייחסות למאפיין אחד או שניים והצגת טיעון בעד הפעלתו בחיי המדינה או התנגדות להפעלתו. - הצדקת הטענה בעזרת ראיות והסברים והצגתה בפני חברי הכיתה. - מציאת קשר בין מאפייני המשטר הטוטליטרי למאפייני המדינה הריכוזית המודרנית.	סרטים תיעודיים

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	הפשיזם: האידיאולוגיה הפשיסטית- מרכזיות המדינה והאומה "המדינה מעל לכל. - הפשיזם כתופעה אירופית והמשטר הפשיסטי באיטליה כדוגמה ראשונה הנאציזם: האידיאולוגיה הנאצית. הגזענות כלפי העמים האחרים ובפרט נגד היהודים. הארגון הנאצי וזרועות השליטה, החינוך המכוון לאהבת המשטר והמנהיג, שליטה בערוצי התקשורת ומתן חשיבות לתעמולה הנאצית. עמדת הנאצים כלפי תנועות אידיאולוגיות אחרות וכלפי מפלגות	- ניסוח שאלות על אודות הסכנות שעומדות בפני המדינה המודרנית בעקבות הקשרים שנמצאו בין מאפייני המשטר הטוטליטרי למאפייני המדינה הריכוזית המודרנית. - הנמקת העמדה: "המשטר הטוטליטרי לגיטימי כאמצעי להגשמת רעיונות לתיקון החברה" והסברתה, תוך שימוש בממצאים ובראיות. הנמקת העמדה: "המשטר הטוטליטרי לגיטימי כאמצעי לחיזוק כוחה של המדינה", והבאת נימוקים תוך שימוש בממצאים, ראיות והסברים	
4. התנועות הלאומיות 5שעות	עקרונות הלאומיות: זכותם של עמים להגדרה עצמית ולריבונות - דגמי לאומיות שונים: לאומיות ליברלית אזרחית; לאומיות אתנית-היסטורית (הדגם האמריקאי מול הדגם הגרמני. - הכרה בזכויות למיעוטים דתיים/אתניים במדינה לאומית ריכוזית כגון: דרוזים בישראל, אלבנים ביוגוסלביה, כורדים בעיראק.	- השוואה בין עקרונות הלאומיות האמריקאית לבין עקרונות הלאומיות הגרמנית. - טיעון על ידי הגשת בקשה או עצומה כנציגי מיעוט במדינת לאום לקבלת הכרה בזכויות תוך הבאת נימוקים. - הצגת דוגמאות לתנועות לאומיות בעידן הנוכחי ובחינת הרקע לעלייתן.	

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	- הלאומיות הערבית. - משבר המדינות הרב-לאומיות. - האימפריאליזם – העימות בין האוכלוסיות שארצותיהן כבושות לבין המדינות הלאומיות והמעצמות האירופאיות.		
9. תורכיה החדשה 11 שעות	עלייתה של תורכיה החדשה (לוזאן) מוסטפא כמאל (אתא תורק), עקרונותיו והרפורמות שלו.	- הבנת התהליכים ההיסטוריים שקדמו להקמת תורכיה החדשה וניתוח הסיבות שהביאו להתפוררות האימפריה העות'מאנית. - ניתוח האתגרים שעמדו בפני מוסטפא כמאל והדרכים בהן ניסה לעצב מדינה וחברה חדשה והערכת אופייה של חברה שנוצרה בעקבות הרפורמות והתקנות שלו. -	- ביקור בצפת העות'מאנית - מוצגים במוזיאונים ויצירות אמנות - תמונות וממצאים ברשת האינטרנט
10. איראן 2 שעות	מדיניותו והרפורמות של רדה שאה-. המהפכה האסלאמית	- הערכת פועלו של רדה שאה באיראן בתקופת שלטונו ודיון בסיבות והמניעים שהביאו למהפכה נגדו, תוצאותיה והשלכותיה על העם האיראני בפרט ועל העולם האסלאמי בכלל, במיוחד במזרח התיכון.	סרטים תיעודיים

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
11.מצרים 12שעות	השינויים במצריים החדשה המהפכה ב-1919: סעד זג'לול ומפלגת אלופד הצהרת מילנר וחוקת פברואר 1923 מהפכת הקצינים החופשיים. ג'מאל עבד אלנאצר והלאומיות הפאן-ערבית. הרפורמות האגראריות.	- הבנת תפקידו של סעד זג'לול בעיצוב פניה של מצרים. - דיון בעקרונותיה של מפלגת "אלופד" והשפעתן על המדיניות והפוליטיקה הפנימית והחיצונית במצרים -דיון ברעיונותיהם של הקצינים החופשיים שהובילו את המהפכה במצרים, בחינת מניעיה, תוצאותיה והשלכותיה על החברה המצרית. – ניסוח שאלות לגבי דמותו של ג'מאל עבד אלנאצר כמנהיג ערבי, פעולותיו והישגיו.	
12.עיראק 2שעות	שלבם בתולדות עיראק המודרנית השלטון ההאשמי לאחר מלחמת העולם הראשונה. - מהפכת עבד אל כרים קאסם שלטון מפלגת "אל הבעת".	- דיון ברעיונותיהם ובתפקידם של המנהיגים ושל התנועות הלאומיות בעיראק, התנגדותם לשלטון הקיים והאירועים ההיסטוריים החשובים שאירעו בתקופות שקדמו למהפכות ושאירעו אחריהן. - הערכת המידה בה הוגשמו הרעיונות הלאומיים ותפקידם בעיצובה של המדינה החדשה ובדיקת השפעותיהם של המהפכות על המציאות הפוליטית, כלכלית, דתית ומדיניות בעיראק היום.	
13.ירדן 2שעות	מאפייני שלטון השושלת ההאשמית האמירות של עבדאללה 1922-1951.	- הבנת המאורעות והתהליכים ההיסטוריים שקרו בירדן בתקופת מלוכתו של המלך עבדאללה.	

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	- שלטונו של המלך חוסיין בירדן וקשריו עם ישראל והסכם השלום. - הישוב הדרוזי בירדן- נתונים גיאוגרפים-דמוגרפים. קשריהם של הדרוזים עם ראשי השלטון בירדן	- מיזוג (אינטגרציה) של ידע, על ידי עיון במקורות שונים, כתובים וחזותיים המתארים את ההתפתחויות ביחסים שבין ישראל לירדן בימי המלך עבד אללה ובנו המלך חוסין, קשריהם עם המדינה והסכם השלום. - זיהוי המניעים והנסיבות להתיישבות הדרוזית בירדן, ניתוח מאפייניו של המיעוט הדרוזי ופעולותיו למען טיפוח רגש ההזדהות עם הדת, המורשת והתרבות הדרוזית.	
14.סין המודרנית 7שעות	1. השפעת האימפריאליזם על תולדות סין המודרנית גורמים וביטויים של האימפריאליזם בסין עד תחילת המאה ה-20 וההתמודדות עם אתגר המערב ועם המודרניזציה- מרד הטאי-פינג, התגובה הקיסרית, רפורמות 'מאה הימים', מרד הבוקסרים ותוצאותיו. עלייתה של התנועה הלאומית הסינית בהנהגת סון יאט-סן, המהפכה הסינית ונפילת הקיסרות.	- התלמידים יבינו את מאפייני האימפריאליזם במזרח הרחוק והשפעת המפגש בין מזרח למערב בסין ויפן. הבנת החשיבות של האימפריאליזם במזרח : תחרות על אזורי השפעה בסין. הבנת המניעים להתנגדות למערב. הבנת השלכות האימפריאליזם על סין. דיון על חדירת מעצמות אירופה לסין ואיך השפיעה על התרבות הסינית.	

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	2. ראשית הרפובליקה הסינית והמהלכים לאיחודה של סין בשנות ה-20: סין במלחמת העולם הראשונה – חולשת ממשל יואן שה-קאי (1912-1916). השתתפות סין במלחמת העולם הראשונה, הסכמי השלום בפריז. 3. סין במלחמת העולם השנייה: 1. המאבק של סין ביפן במלחמת העולם השנייה. 2. מעורבות המעצמות בסין במלחמה, וקריסת האימפריאליזם במערבי בסין. המאבק הפנימי הפוליטי בין צ'אנג קאי שק ומאו צה טונג בצל המלחמה.		
15. יפן המודרנית 4 שעות	תהליך הפיכת יפן למדינה מודרנית 1. המערב פותח את שערי יפן (ארצות הברית משגרת שייטת ליפן; הסכם קנגאווה).	התלמידים יבינו את מאפייני האימפריאליזם ביפן. התלמידים יבינו את השלכות האימפריאליזם המערבי על יפן.	השוואה (הדומה והשונה) בין האימפריאליזם בסין לבין האימפריאליזם ביפן.

הנושא	רעיונות מרכזיים ומוקדי הוראה	מטרות בתחום התוכן, מיומנויות וכישורי חשיבה	הצעות דידקטיות
	2. הרסטורציה של מייגי ('החזרת השלטון הקיסרי' ו'שבועת חמשת הסעיפים'). 3. הלימוד מן המערב משלחת איוקורה. 4. יפן במלחמת העולם הראשונה . 5. יפן והסכמי השלום ב-1919.	.	

יחידה 5- עבודת חקר

למידת החקר היא אחת הדרכים המרכזיות ללמידה משמעותית, המתאימה למציאות המאה ה-21. למידה זו מטפחת סקרנות ומקדמת מיומנויות חשיבה ובנוסף לכך, מעבירה את האחריות ללמידה מהמורה ללומד.

היחידה החמישית היא סדנה לכתובת עבודת חקר ממוקדת בנושא היסטורי. הסדנה תתקיים רק בכיתה י"א או בכיתה י"ב, על פי החלטת בית הספר (לא ניתן לקיים את הסדנה בכיתה י').

הוראת היחידה תיעשה על ידי המורה תוך תיאום עם מרכז/ת המקצוע. העבודות תיבדקנה על ידי המורה המנחה. קיימת אפשרות גם לבחור ביחידה החמישית הערכה חלופית: מטלת ביצוע, פורטפוליו או בחינה.

הנושאים לעבודת חקר:

מתאפשר לתלמיד לבחור באחד הנושאים מהנושאים המיועדים להערכה בית ספרית. **כל הנהלים הנדרשים לביצוע מטלת החקר והערכה יימצאו באתר המפמ"ר להוראת היסטוריה ד"ר גיהאן פרהוד .**